

Huoltajien osallisuuden toteutuminen kaksivuotisessa esiopetuskokeilussa

Tuulimaria Peltonen^a, Saira Poulter^b & Arniika Kuusisto^c

^a Helsingin yliopisto, vastaava kirjoittaja, s-posti: tuulimaria.peltonen@hotmail.com,
<https://orcid.org/0009-0004-3804-3214>

^b Helsingin yliopisto, <https://orcid.org/0000-0002-4687-7313>

^c Helsingin yliopisto, <https://orcid.org/0000-0002-6085-576X>

TIIVISTELMÄ: Tässä tutkimuksessa tarkastellaan huoltajien kokemuksia kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja heidän osallisuutensa toteutumisesta siinä. Huoltajien osallisuutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on tutkittu suhteellisen vähän. Vuosina 2021–2024 opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamaan esiopetuskokeiluun osallistuneet lapset olivat iältään 4–7-vuotiaita, ja he osallistuivat esiopetukseen kokeilussa mukana olevissa kunnissa eri puolilla Suomea. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata heidän huoltajiensa kokemuksia toteutetusta kokeilusta. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten kokeiluun osallistuneiden lasten huoltajat kokivat osallisuutensa toteutuvan päiväkodin kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineisto koostuu yksilö- ja ryhmähaastatteluista (N = 16), jotka kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla ja analysoitiin kvalitatiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimustulokset osoittavat huoltajien suhtautuvan pääosin myönteisesti kokeiluun, sillä se nähtiin lapsen kehittymismahdollisuutena ja opinpolun vahvistajana. Toisaalta kokeiluun liittyvä tiedottaminen, perheisiin kohdistuneet odotukset ja velvoitteet koettiin epäselvinä ja resurssit puutteellisina. Osa kokeiluun osallistuneista huoltajista ei nähnyt toiminnan eroavan aiemmin seuraamastaan esiopetustoiminnasta. Huoltajat olivat varsin sitoutuneita kokeiluun, vaikka kokivat osallisuutensa vähäiseksi osallistumishalustaan huolimatta. Osallisuuden kokemukseen liitettiin sekä epävarmuuden että luottamuksen tunteita. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kaksivuotisen esiopetuksen edelleen kehittämisessä sekä vanhempien osallisuuden vahvistamisessa suhteessa lasten varhaiskasvatukseen. Lisäksi tutkimus tuottaa tietoa huoltajille suunnatun tiedottamisen käytännöistä ja tarjoaa välineitä niiden kehittämiseen.

Asiasanat: kaksivuotinen esiopetus, kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu, varhaiskasvatus, huoltajien osallisuus

ABSTRACT: This study examines the Ministry of Education and Culture implemented two-year pre-primary education trial (2021–2024) in Finland from parents' perspective. The trial involved children aged four to seven from selected municipalities around the country. The aim of the present study is to describe the experiences of the participating children's parents related to the trial and their own participation in the cooperation with the pre-primary staff. Parental participation has been studied relatively little in Finnish early childhood education (ECE). The data consists of individual and group interviews with altogether 16 parents, collected using semi-structured interviews and analyzed with qualitative content analysis. The results show that parents have mostly positive experiences about the trial. The parents perceived their child's participation in it as an opportunity for their development and as reinforcement for the child's learning trajectory. On the other hand, the communication regarding the experiment, and the expectations and obligations directed at families, were perceived as unclear, and the resources targeted to the experiment insufficient. Some of the parents did not perceive notable differences in the pre-primary activities during the trial in comparison to their previous experiences on ECE and pre-primary. The parents were quite committed to the trial, even though they felt their involvement in it was more minimal what they had wished for. Parental experiences of the participation were associated with both feelings of trust and some uncertainties. The results of the study can be used in making further improvements in the two-year pre-primary education. In addition, the findings contribute towards developing practices for communication between ECE staff and the children's parents.

Keywords: *two-year pre-primary education, two-year pre-primary education trial, early childhood education, parental participation*

Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttama kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu toteutettiin useissa kunnissa eri puolilla Suomea vuosina 2021–2024 (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan huoltajien kokemuksia kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja heidän osallisuutensa toteutumisesta siinä. Osallisuus ymmärretään tässä yksilön kokonaisvaltaisena kokemuksena yhteisöön kuulumisesta ja toimimisesta yhteisössä (Nivala & Ryyänen, 2013). Huoltajien osallisuutta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on tutkittu suhteellisen vähän (Purola, 2025). Viisivuotiaana aloitettuun esiopetukseen kohdentuva kokeilu pohjautui Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoitteisiin, kuten koulutuksen tasa-arvon lisäämiseen, osaamisen tason ja perustaitojen parantamiseen sekä varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseen (Valtioneuvosto, 2019). Lisäksi kokeilun avulla pyrittiin saamaan tietoa perheiden palveluvalinnoista, varhaisopinpolun jatkumoista sekä kokeilun vaikutuksista lasten oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen (Sulkanen ym., 2023a). Kaksivuotisuus nähtiin hyödyllisenä

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

erityisesti tuen tarpeiden varhaisemman havaitsemisen näkökulmasta sekä oppimisalueiden toteuttamisessa ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Kokeilua ohjasi siihen liittyvä lainsäädäntö ja valtakunnallinen Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet sekä näiden pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat. (Opetushallitus, 2021.) Esiopetuksen laajentaminen nähtiin myös yhtenä mahdollisena keinona nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta (Karila ym., 2017). Osallistuminen varhaiskasvatukseen on Suomessa muita Pohjoismaita vähäisempää, eikä osallistumisaste yllä Euroopan unionin asettamaan varhaiskasvatuksen osallistumistavoitteeseen (OECD, 2018).

Kokeilua järjestävät kunnat tai kuntayhtymät sekä näiden toimipaikat valittiin satunnaisotannalla opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta (Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 1046/2020, 4 §). Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuneet lapset siirtyivät esiopetuksen piiriin sinä vuonna, jolloin he täyttivät viisi vuotta (Sarvimäki ym., 2023). Vuonna 2021 alkavan kokeilun kohdejoukon muodostivat 2016 syntyneet lapset ja vuoden 2022 kokeilujoukkoon kuuluvat 2017 syntyneet lapset. Esiopetusta järjestetään Suomessa joko päiväkodin tai koulun yhteydessä, ja sitä on toimintaa ohjaavan lain mukaisesti annettava vähintään 1400 tuntia kahden vuoden aikana, huolehtien samalla myös varhaiskasvatuksen saamisen mahdollistamisesta. (Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 1046/2020, 7§, 8§.) Kokeiluun liittyi myös nykyjärjestelmän mukaisesti toimivia vertailuryhmiä sekä kokeilutoiminnan seuranta ja arviointia (Sarvimäki ym., 2023).

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu oli Suomessa uusi, eikä huoltajien näkökulmista sen toteutumiseen tai omaan osallisuuteensa liittyen ole vielä tutkimustietoa. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun osaraportissa osoitetaan vain esiopetuskokeilun kyselytutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen viranhaltijoiden näkemyksiä siitä, että huoltajat ovat olleet kiinnostuneita esiopetuskokeilusta ja suhtautuneen lastensa kokeiluun osallistumiseen pääosin positiivisesti (Sulkanen ym., 2023b). Tässä artikkelissa pyritään paikkaamaan puuttuvaa tietoa huoltajien näkemyksistä sekä heidän omasta osallisuudestaan yhteistyöhön päiväkodin kanssa. Artikkelikiinnittyy aiempaan monitieteiseen suomalaiseen ja kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen, kuten terveystieteiden ja psykologian alalla tehtyihin tutkimuksiin huoltajien osallisuudesta (esim. Anthony & Ogg, 2019; Mäkinen & Hakulinen, 2016; Vuorenmaa, 2016; Xu ym., 2010).

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö lukeutuu laadukkaan esiopetusjärjestelmän tekijöihin (Hujala ym., 2012), ja huoltajien mielipiteiden kuulemisen merkitys todetaan myös esiopetuskokeilun opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2021).

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Valtakunnalliset esiopetuksen laadunarvioinnit osoittavat, että vaikka huoltajat ovatkin arviointien perusteella tyytyväisiä lastensa saamaan esiopetukseen, he eivät kuitenkaan tunne sen puitteissa toteutuvaa toimintaa kovinkaan hyvin (Hujala ym., 2012; Siniharju, 2007). Haastavaksi on osoittautunut huoltajien ajantasainen informointi esiopetuksen toiminnasta ja lasten arjen toimista (Purola ym., 2021). Jotta huoltajien tietoisuus esiopetuksen toiminnasta ja sen sisällöistä toteutuisi paremmin, kaksivuotista esiopetusta koskevassa selvityksessä esitetään, että huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja heidän osallisuuden kokemuksiin tulisi vahvistaa (Holappa ym., 2019). Aiemmat tutkimustulokset osoittavat, että lapsen aloittaessa varhaiskasvatustaipaleen huoltajille luodut osallisuuden kokemukset edesauttavat heidän osallisuuttaan myös lapsen tulevien siirtymien aikana, mikä lisää huoltajien ymmärrystä jaetusta kasvatusvastuusta (Karikoski & Tiilikka, 2020). Varhaiskasvatusyhteisön jokaisen jäsenen aktiivisuus on hyödyksi huoltajien yhteisessä vastuussa osallisuudesta ja sosiaalisten yhteyksien luomisessa (Purola & Kuusisto, 2021).

Tässä artikkelissa tarkastelemme ensin esiopetuksen laajentumista kaksivuotiseksi. Tämän jälkeen esittelemme aiempaa tutkimuskirjallisuutta huoltajien osallisuudesta, jonka jälkeen tässä raportoidun tutkimuksen kontribuutio suhteessa aiempaan kirjallisuuteen esitellään tutkimuksen tavoitteiden ja menetelmällisen osuuden kuvaamisen myötä. Sitten esittelemme tutkimuksen tulokset tutkimuskysymys kerrallaan. Artikkelin päättävässä johtopäätösosassa nostamme esiin tämän tutkimuksen tulosten esiintuomia näkökulmia esiopetuksen laajentumiseen sekä osallisuuden onnistumisiin että näihin liittyviin kehittämistarpeisiin.

Esiopetuksen laajentuminen kaksivuotiseksi

Euroopassa oppivelvollisuuden aloitusikä vaihtelee maiden välillä (Euroopan komissio, 2021a), ja tältä osin aiempi kansainvälinen tutkimuskirjallisuus kohdentuu osin varhaiskasvatusta, osin esiopetusta vastaaviin konteksteihin. Suomessa esiopetus on koskettanut yleisesti noin kuusivuotiaita lapsia, ja opetus on ollut osa varhaiskasvatusta (Ojala, 2015). Vuodesta 2015 alkaen esiopetuksesta tuli velvoittavaa, jonka myötä kuusivuotiaan on osallistuttava maksuttomaan esiopetukseen tai esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan ennen oppivelvollisuuden alkamista (Perusopetuslaki 1040/2014, 26 a§). Velvoittavuus merkitsee palveluntarjoajan näkökulmasta myös varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelujen yhteistyötä (Kinos & Palonen, 2013). Yhteistyö korostuu sen myötä, että esiopetus kestää neljä tuntia päivässä, minkä lisäksi suurin osa lapsista tarvitsee loppupäivän osalta varhaiskasvatuksen palveluita (Holappa ym., 2019). Tämän vuoksi kuusivuotiaiden kasvatus- ja opetustoimintaa määrittää kaksi

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

samanaikaista valtakunnallista asiakirjaa: sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet että perusopetuslain mukainen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Onnismaa & Paananen, 2019).

Esiopetukseen investointia pidetään kannattavana toimenpiteenä koulutuksen laadun parantamiseksi (Berlinski ym., 2009). Kansainvälisen tutkimuksen mukaan esiopetuksessa lasten akateemisten ja sosiaalisten taitojen on todettu paranevan (Berlinski ym., 2009), ja varhaiskasvatuksen opettajalla on tärkeä tehtävä näiden taitojen kehittämisessä (Goble ym., 2016). Suomalaisessa kontekstissa esiopetuksen laajentaminen kaksivuotiseksi nähtiin yhtenä mahdollisuutena lisätä lasten varhaiskasvatuksen osallistumisastetta (Karila ym., 2017), jotta Suomi saavuttaisi Euroopan unionin yli kolmivuotiaiden ikäluokalle asettaman 96 prosentin osallistumistavoitteen vuoteen 2030 mennessä (Euroopan komissio, 2021b). Muihin Pohjoismaihin verrattuna suomalaisten lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on vähäisempää eikä yllä Euroopan Unionin asettamaan varhaiskasvatuksen osallistumistavoitteeseen (OECD, 2018). Esiopetuksen laajentaminen edellytti jo kokeilun toteuttamisen osalta muutostöiden pohtimista myös esiopetusta koskevaan lainsäädäntöön ja ohjausasiakirjoihin (Holappa ym., 2019).

Valtakunnallisessa Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2021) painottuu lapsen oppimisen polun jatkuvuuden varmistaminen varhaiskasvatukseen, esiopetuksen ja perusopetuksen välillä. Esiopetuksen laajentumisen nähdään tarjoavan lisää aikaa oppimisen ja toimintakulttuurin kehittämiseksi, jolloin lapset saavat myös kasvaa ja oppia omassa tahdissa. Tässä opetussuunnitelmassa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kuvaus on hyvin samankaltainen kuin varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavassa asiakirjassa, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022). Molemmissa asiakirjoissa luonnehditaan yhteistyön tavoitteena olevan huoltajien ja henkilöstön sitoutuminen lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Laadukkaan palvelunohjauksen merkitys ennen lapsen hakeutumista esiopetukseen yhteistyön osana mainitaan vain Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2021), vaikka yhteistyötä siirtymävaiheissa käsitellään myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022). Kummassakin asiakirjassa ohjataan yhteistyön järjestämisessä henkilöstöä aloitteellisuuteen ja vuorovaikutukseen huoltajien kanssa sekä huomioimaan huoltajien näkemyksiä lastensa kehityksestä.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2021) pohjalta kuntien tehtävänä oli omien paikallisten kokeiluopetussuunnitelmien

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

laatiminen ja niistä perheille tiedottaminen. Laadinnan tuli toteutua puolella vuodessa, joten henkilökunnan valmistautuminen kokeiluun jäi vähäiseksi. (Sulkanen ym., 2023a.) Esiopetuskokeilua koskevassa tutkimushankkeessa on todettu opettajien arvioineen kokeiluopetussuunnitelman käyttöönoton heikoksi muun muassa ajanpuutteen ja henkilökunnan vaihtuvuuden vuoksi (Sarvimäki ym., 2023). Viime aikoina varhaiskasvatuksen laadukkaan toiminnan järjestämisestä on rajoittanut tehokkuusajattelu ja opettajapula (Ahola & Valkonen, 2024; Kangas ym., 2022). Jopa neljännes esiopetuskokeilun tutkimushankkeen opettajille suunnattuihin kyselyihin vastanneista on ollut epäpäteviä Helsinki-Uusimaan alueella (Sarvimäki ym., 2023).

Ajatus esiopetuksen muuttumisesta koulumaisemmaksi on myös herättänyt huolta kansainvälisessä keskustelussa (esim. Pramling Samuelsson & Pramling, 2011). Syynä huoleen on perusopetuksen opetustehtävän ja -sisältöjen ulottuminen yhä enemmän varhaiskasvatukseen (Broström, 2016; Formosinho, 2021). Oppimiseen liittyvässä tutkimuksessa tuodaan esille, että opettamisen ja sisältökeskeisyyden on ajateltu kuuluvan vain koulumaailmaan, kun taas esiopetuksen toiminta on koettu enemmän leikillisenä ja hoidollisena (Broström, 2016). Vastaavasti esiopetustoimintaan keskittyvissä tutkimuksissa varhaiskasvatuksen ammattilaisten mukaan huoltajat ovat nähneet esiopetuksen ensisijaisena tehtävänä lastensa kouluvalmiuksien kehittämisen (Bubikova-Moan ym., 2019; Patton & Winter, 2022). Myös suomalainen tutkimus, jossa on tarkasteltu lasten siirtymää varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, on osoittanut, että kouluvalmiuksien tukeminen liittyy olennaisesti tähän vaiheeseen (Can, 2025). Useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan leikin ja opetuksen erittelyn sijaan varhaiskasvatuksessa tulisi keskittyä käsitteiden yhteensovittamiseen ja osallisuutta edistävän pedagogiikan kehittämiseen sekä nähdä lapset ja perheet aktiivisina osallistujina (Broström, 2016; Bubikova-Moan ym., 2019; Formosinho, 2021; Patton & Winter, 2022).

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun osaraportoinnissa puolestaan tuodaan ilmi, ettei esiopetuskokeilu näyttänyt muuttavan lapsiryhmissä vietetyn ajan toimintaa liittyen rutiineihin, leikkiin ja ohjattuun toimintaan (Sulkanen ym., 2023b). Päivästä eniten aikaa kulutettiin rutiineihin, toiseksi eniten vapaaseen leikkiin, kolmanneksi eniten ohjattuun toimintaan ja vähiten ohjattuun leikkiin (Sarvimäki ym., 2023). Tutkimusten mukaan vapaalla leikillä tarkoitetaan lasten omatoimista leikkiä, jossa aikuisella on vähäinen rooli (Bubikova-Moan ym., 2019; Sarvimäki ym., 2023). Mikäli lapsiryhmässä oli myös nuorempia lapsia kuin viisivuotiaita, näiden ryhmien esiopetuksen toteutustavat vaihtelivat esimerkiksi viisivuotiaiden toimiessa omana pienryhmänään. Lisäksi kokeilussa olevien viisivuotiaiden toimintaan nähtiin myös sisältyvän enemmän ohjattuja

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

toimintatuokioita kuin verrokkiryhmissä tai viisivuotiaista ja nuoremmista lapsista koostuvissa ryhmissä. (Sulkanen ym., 2023b.)

Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Tutkimuskirjallisuudessa osallisuutta luonnehditaan abstraktina ja moniulotteisena käsitteenä (Vuorenmaa, 2016). Osallisuutta on määritelty usein yksittäisten käsitteiden (Särkelä-Kukko, 2014) tai osallisuusportaakkojen avulla (Nivala & Ryyänen, 2013). Käsitteinä osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen esiintyvät usein samanaikaisesti, vaikka niissä on sisällöllisiä eroja (Särkelä-Kukko, 2014). Osallisuus on yksilön kuulumista johonkin ja muihin yhteydessä olemista, kun taas osallistuminen voi olla osallisuutta edistävää toimintaa (Nivala & Ryyänen, 2013). Tähän lukeutuu yksilön osallistuminen erilaisiin toimintoihin ja päätöksentekoon. Sen sijaan osallistamiseen liittyy yksilöiden ulkopuolelta tuleva kehotus osallistua erilaisiin hankkeisiin. (Särkelä-Kukko, 2014.)

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Nivalan ja Ryyänenen tutkimusta (2013) huoltajien osallisuuden määrittelyssä. Yksittäisten käsitteiden ja porrasmallien tarkastelun sijaan osallisuus voidaan ymmärtää laajemmin yksilön ja yhteisön suhdetta kuvaavana käsitteenä (Nivala & Ryyänen, 2013). Artikkelissa nojaututaan osallisuuden kokonaisvaltaiseen määritelmään, jossa osallisuus on ihmisen tunnetta kuulua osaksi yhteisöön, yhteisönsä osana olemista ja siinä toimimista (Nivala & Ryyänen, 2013). Tässä tutkimuksessa osallisuuden kokemuksellisuus voidaan kuvata siten, että huoltajien on pystyttävä kokemaan yhteenkuuluvuutta ja kehittymään tietoisuudessa kuulumisesta yhteisöön. Yhteisössä toimiminen puolestaan voi tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen on tarjottava perheille todellisia toiminnan ja osallistumisen mahdollisuuksia. Varhaiskasvatusyhteisöön kuulumisen edellyttää, että perheet hyväksytään varhaiskasvatuksen yhteisöön ja huoltajat haluavat sitoutua yhteiseen toimintaan. (ks. Nivala, 2008; Nivala & Ryyänen, 2013.)

Kankaan ja muiden (2021) mukaan keskustelu huoltajien osallisuudesta on vahvistunut varhaiskasvatuksen asiakirjoissa määritellyn varhaiskasvatuslain (540/2018) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2018) velvoittavuuden myötä. Aiemmasta kasvatuskumppanuudesta on siirrytty tasa-arvoiseen, luottamukselliseen ja kunnioittavaan vuorovaikutussuhteen luomiseen sekä perheiden yksilölliseen huomiointiin (Kangas ym., 2021). Tiivis yhteistyö huoltajien ja päiväkodin välillä on edellytys laadukkaan varhaiskasvatuksen mahdollistamiseksi ja lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi (Heinonen ym., 2016). Devlieghere ja muut (2020) tuovat

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

kuitenkin esiin, kuinka huoltajien osallisuuden käsitteellistämässä huoltajien huomioiminen on usein hyvin vähäistä rajautuen esimerkiksi vain lapsen akateemisen menestymisen tukemiseen. Tutkijat ovatkin peräänkuuluttaneet tällaiseen huoltajiin välineellisesti suhtautumiseen kriittisyyttä ja ehdottaneet osallisuuden vahvistamiseksi henkilöstön ja huoltajien vastavuoroisen ja dialogisen suhteen kehittämistä (Devlieghere ym., 2020).

Osallisuudella nähdään olevan monia positiivisia vaikutuksia esimerkiksi lasten oppimistuloksiin (Ma ym., 2016), aktiiviseen kansalaisuuden kehittymiseen ja yhteisöllisyyteen (García Yeste ym., 2013). Osallisuuden merkityksestä huolimatta huoltajien omiin näkemyksiin perustuva tutkimus omasta osallisuudesta on puutteellista (Purola & Kuusisto, 2021). Valtakunnallisessa esiopetuksen laadun arviointiraportissa onkin esitetty, että huoltajien tietoisuutta osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista tulisi kehittää ja vahvistaa esiopetuksessa (Hujala ym., 2012). Tämän vuoksi on merkityksellistä tarkastella huoltajien kokemaa osallisuutta lapsen kasvuympäristössä.

Huoltajien osallisuudessa on kyse heidän kasvatusoikeudestaan lastaan koskevista asioista (Venninen ym., 2011). Huoltajien näkökulmasta heidän osallisuutensa ilmenee perheen, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheen muiden jäsenten välisessä vuorovaikutuksessa sekä heidän vuorovaikutteisissa keskusteluissaan (Purola, 2025). Huoltajien saadessa vaikuttaa lastensa asioihin heidän kokemuksensa osallisuudesta on vahvempaa (Vuorenmaa, 2016). Varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajien osallisuutta käsittelevä tutkimustieto osoittaa, että vaikuttaminen edellyttää kuitenkin huoltajilta omaa aktiivisuutta, mitä työelämän kiireet, erilaiset arvot tai totutut toimintatavat päiväkodin ja kodin välillä saattavat hankaloittaa (Hakyemez-Paul ym., 2018; Venninen ym., 2011). Kyrönlammen ja muiden (2020) tutkimus osoittaa, että huoltajat ovat kokeneet yhteistyön varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa haastavaksi erityisesti ajan ja resurssien puutteen sekä henkilöstön ja huoltajien valtasuhteiden vuoksi.

Varhaiskasvatusyhteisölle suunnatun kyselytutkimuksen perusteella päiväkodin avoimella toiminnalla ja positiivisella suhtautumisella voidaan kuitenkin tukea jokaisen huoltajan kokemusta olla osa kasvatusyhteisöä ja nähdä oma lapsi sen osana (Venninen ym., 2011). Huoltajat tarvitsevat kokemuksia aidosta kuulluksi tulemisesta, ajatustensa hyväksymisestä ja sitoutumisesta vastuun kantamiseen (Purola, 2025; Venninen ym., 2011). Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu aktiivisen jäsenyyden ja osallisuuden erilaisten muotojen vahvistavan huoltajien kokemaa luottamuksen ja arvostuksen tunnetta (Epstein, 2010; Purola & Kuusisto, 2021). Lisäksi osallisuutta kokeva huoltaja osaa paremmin tukea lapsen kehitystä vuorovaikutuksessa henkilöstön kanssa,

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

ymmärtää opettajien työtä ja tunnistaa vaikutusmahdollisuutensa lasta koskevassa päätöksenteossa (Epstein, 2010).

Aikaisemmat tutkimukset huoltajien näkemyksistä liittyvät usein varhaiskasvatuksen ja kodin väliseen yhteistyöhön (Koivula & Sevón, 2024; Murphy ym., 2021). Esimerkiksi Koivulan ja Sevónin (2024) tutkimuksessa tunnistettiin keskenään ristiriitaisia huoltajien puhetapoja heidän suhteestaan varhaiskasvatukseen. Huoltajien näkemyksissä korostui tyytyväisyys yhteistyöhön, yhteisiin näkemyksiin, luottamukseen ja toiminnan sujuvuuteen varhaiskasvatuksen toiminnassa. Huoltajien tyytymättömyys kohdistui varhaiskasvatuksen kyvyttömyyteen ymmärtää perheen tilannetta sekä vähäiseen tiedottamiseen. Sekä kotimaisten että kansainvälisten varhaiskasvatuksen aloitusvaihetta koskevien tutkimusten (Rutanen & Laaksonen, 2020; White ym., 2020) mukaan huoltajat tuntevat arvostusta varhaiskasvatusinstituutiota ja varhaiskasvatusammattilaisten toimintaa kohtaan. Huoltajien osallisuutta tarkastelevassa tutkimuksessa (Purola & Kuusisto, 2021) havaittiin huoltajien pitävän tärkeänä varhaiskasvatusyhteisön toimintoihin osallistumista, luottamusta, muihin huoltajiin yhteydessä olemista, monimuotoisuuden suvaitsevaisuutta sekä arvostuksen tunnetta yhteiskunnassa. Suomalaisen varhaiskasvatuksen henkilöstön on aiemman tutkimuksen perusteella todettu kokevan, ettei heillä ole riittävästi mahdollisuuksia huoltajien osallisuuden toteuttamiseen, mutta myös uskovan, etteivät huoltajat edes halua olla osallisina (Hakyemez-Paul ym., 2018).

Osallisuuden toteutuminen edellyttää huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välistä vuorovaikutusta sekä huoltajille tarjottuja tilaisuuksia osallistua lapsensa esiopetuksen arkeen (Kyrönlampi & Karikoski, 2017). Olennaista olisi kertoa huoltajille toiminnan sisällöistä ja tavoitteista sekä sen myötä mahdollistaa heille päiväkodin arjen syvällisempi tunteminen, kannan ottaminen sekä myös muiden huoltajien kanssa verkostoituminen (Heinonen ym., 2016). Aiemmat tutkimustulokset osoittavat, että varhaiskasvatuksen henkilöstön mielestä vanhempainillat, keskustelut henkilöstön kanssa sekä useilla kielillä saatavilla olevat viralliset varhaiskasvatuksen tiedotteet tarjoavat perheille mahdollisuuden tutustua varhaiskasvatukseen, ja erityisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaiset perheet hyötyvät näistä mahdollisuuksista (Lavanti ym., 2025). Mahdollisuuksien tarjoamisen myötä huoltajilla on ilmennyt halukkuutta osallistua esiopetuksen toimintaan (Kyrönlampi & Karikoski, 2017).

Kasvatuskeskustelujen lisäksi päiväkodissa tapahtuu päivittäistä kuulumisten vaihtoa ja tieto- ja viestintäteknikan avulla tapahtuvaa yhteistyötä (Karikoski & Tiilikka, 2020). Lapsen arkea ja varhaiskasvatuksen toimintaa havainnollistava digitaalisen portfolion käyttö on aiemman tutkimuksen mukaan (Purola, 2025) lisännyt mahdollisuuksia

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

keskustella lapselle tärkeistä asioista sekä perheen kesken että huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. Toimivalla tiedonkululla on myönteinen vaikutus huoltajien kokemukseen varhaiskasvatusyhteisöön kuulumisesta (Venninen ym., 2011). Joidenkin tutkimusten mukaan (Alasuutari ym., 2014; Puroila & Kinnunen, 2017) on tullut esille huoltajien tyytymättömyyttä päiväkodin tiedonkulkuun sekä suuriin lapsiryhmiin ja henkilökunnan suureen vaihtuvuuteen. Viimeisimmän Vanhempien barometri 2025 -kyselytutkimuksen perusteella huoltajat ovat pääosin tyytyväisiä oman lapsensa varhaiskasvatukseen tai esiopetuksen toimintaan, esimerkiksi sen monipuolisuuteen ja hyvään ilmapiiriin (Perander ym., 2024).

Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutumista ja osallisuuden kokemuksia siihen osallistuvien lasten huoltajien näkökulmasta. Haastatteluista saadun tiedon oletetaan tuottavan tietoa siitä, miten huoltajat saattavat kokea esiopetuskokeilun ja osallisuutensa eri tavoin, ja mitkä tekijät vaikuttavat näihin kokemuksiin.

Yleistysten löytämisen sijaan tarkoituksena on kuvata ja tulkita tutkittavan aiheen merkityksiä (Creswell & Creswell, 2018; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimuksessa tarkastelu kohdistuu huoltajien kokemuksiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja heidän osallisuutensa toteutumisesta siinä. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia kokemuksia huoltajilla on esiopetuskokeilun toteutumisesta?
2. Miten huoltajat kuvaavat osallisuuttaan esiopetuskokeiluun?

Tutkimusaineiston keruu ja analysointi

Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2023 artikkelin ensimmäisen kirjoittajan toteuttamilla puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastattelut toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluina. Esiopetuksen palveluiden on todettu eroavan myös kuntien sisällä (Kauppinen & Alasuutari, 2018), minkä vuoksi tutkimus toteutettiin useissa eri varhaiskasvatusalueiden kokeilupäiväkodeissa Helsingissä. Tutkimusluvut pyydettiin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta, varhaiskasvatuksen aluepäälliköiltä, päiväkotien johtajilta ja tutkimukseen osallistuneilta lasten huoltajilta. Tutkimuksen teon aikana Helsingin kaupungissa kokeilua järjestettiin 44 suomenkielisessä päiväkodissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021), joista seitsemän osallistui tutkimukseen.

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Päiväkotien kautta vuosina 2016 ja 2017 syntyneiden lasten huoltajille välitettiin tutkimukseen liittyvät tiedotteet ja sähköinen lomake yhteydenottoa varten. Lomakkeessa ilmaistiin haastattelun tapahtuvan lapsen päiväkodissa, jotta huoltajilla olisi matala kynnyks osallistua tutkimukseen lasta tuodessaan tai hakiessaan. Lisäksi kerrottiin tutkimuksen toteuttamisesta sekä henkilötietojen käsittelystä, millä varmistettiin huoltajien ymmärtävän, mitä tutkimukseen osallistuminen merkitsee, sekä osallistumisen perustuvan vapaaehtoisuuteen. Huoltajille painotettiin myös, että heillä on mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa koska tahansa tutkimusprosessin aikana.

Tutkimusprosessin toteuttamisessa seurattiin tarkasti Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2023) linjauksia hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Luotettavuutta vahvistettiin tutkimuksen kulun tarkalla ja konkreettisella kuvauksella, aineistojen erilaisten vuorovaikutuskontekstien huomioimisella sekä tutkijatiimin aiemman tietämyksen ja haastateltavien esittämien näkemysten kohtaamisen reflektoinnilla. Ihmisten erilaisten maailmankuvien takia haastateltavien kokemuksia voi olla hankala ymmärtää virheettömästi, minkä vuoksi haastattelu tutkimuskeinona edellytti huolellisuutta ja suunnitelmallisuutta (Qu & Dumay, 2011). Huolellisuus, avoimuus ja läpinäkyvyys olivat periaatteina tutkimuksen kaikissa eri vaiheissa. Tutkimukseen osallistuneille esitettiin selkeästi tietoa osallistumiseen liittyvistä tekijöistä tiedotteen mukana toimitetuilla tietosuoja- ja suostumuslomakkeilla. Lisäksi tiedotteissa kerrottiin tutkimusaineiston käsittelystä ja säilyttämisestä sekä tulosten raportoinnista siten, ettei vastaajia voida tunnistaa tuloksista. Litteroinnin jälkeen haastatteluäänitteet poistettiin älypuhelimien nauhurista ja säilytettiin Helsingin yliopiston verkkolevyllä tutkimuksen ajan. Aineistoa säilytetään artikkelin ensimmäisen kirjoittajan hallinnoimalla muistitikulla, ja hävittäminen toteutetaan tietosuojalainsäädännön ja tutkimuksen osallistujille ilmoitetun aikataulun mukaisesti.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta tehtyä tutkimusta on vielä niukasti. Tutkimuksessa käytetty puolistrukturoitu teemahaastattelu mahdollisti menetelmän sen, että vähän tutkitusta teemasta tulisi keskustelussa esiin osallistujien näkökulmasta olennaisin, liittyen myös teemoihin, joita strukturoidummissa mittareissa ei ehkä osattaisi kysyä. Lisäksi menetelmä mahdollisti tutkittavien nähdä ja kuulla tulomisen (Hirsjärvi & Hurme, 2008) sekä ennalta määriteltyjen teemojen käsittelyn kysymysten tai niiden esitysjärjestyksen vaihtelusta huolimatta (Puusa, 2020). Joustava haastattelumenetelmä antaa haastateltaville mahdollisuuden vastata vapaasti tavalla, jolla he ajattelevat (Qu & Dumay, 2011). Haastattelututkimuksessa tutkija voi kuitenkin tahtomattaan vaikuttaa siihen, mitä aiheita haastateltava päättää nostaa keskustelussa esille ja mitä hän valitsee olla mainitsematta (Ruusuvuori & Tiittula, 2017). Jotta keskustelu etenisi tutkimustehtävän näkökulmasta olennaisten keskustelunaiheiden

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

ympärillä, haastattelun on kuitenkin oltava riittävän jäsennelty (Cohen ym., 2018). Haastattelurunkoa laadittaessa pyrittiinkin avoimien mutta selkeiden kysymysten muotoiluun.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 16 huoltajaa Helsingin viiden (5) varhaiskasvatusalueen seitsemästä (7) päiväkodista. Kyseisten huoltajien lapset aloittivat osallistumisensa esiopetuskokeiluun vuosien 2021–2022 aikana. Perheiden aikataulujen takia kaikki osallistujat eivät päässeet paikalle yhtä aikaa, joten pari- ja ryhmähaastattelujen ohella toteutettiin kolme yksilöhaastattelua. Parihaastatteluita oli yhteensä viisi ja yhteen ryhmähaastatteluun osallistui kolme huoltajaa. Päiväkotikohtaisesti järjestettyjä haastatteluita oli yhteensä yhdeksän, ja haastattelut kestivät 45–75 minuuttia. Haastatteluparit ja -ryhmät muodostettiin tutkijan toimesta huoltajien aikataulut huomioiden. Pari- tai ryhmähaastatteluihin osallistuvien huoltajien lapset kuuluivat keskenään saman päiväkodin samaan tai eri lapsiryhmiin. Samassa lapsiryhmässä oleminen ei kuitenkaan aina tarkoittanut, että huoltajat tunsivat toisensa. Näin ollen haastatteluihin lukeutui sekä toisensa tuntevia että toisilleen tuntemattomia huoltajia. Kutakin huoltajaa haastateltiin yhden kerran, ja sama haastattelija toteutti kaiken aineistonkeruun.

Haastattelut etenivät turvallisen keskustelun periaatteiden kertauksesta haastateltavien esittäytymiseen ja sen jälkeen varsinaisen keskusteluaiheen käsittelyyn. Haastattelutilanteiden alussa kerrattiin tutkimuksen ja henkilötietojen käsittelyä sekä pyydettiin osallistujia allekirjoittamaan suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta. Ennen nauhoitusta keskusteltiin mahdollisesta vaikeudesta erottaa huoltajan näkökulmasta esiopetuskokeilun neljän tunnin järjestämisaikaa varhaiskasvatuksen toiminnasta. Jos perheillä ei ollut aiempia kokemuksia varhaiskasvatuksesta tai esiopetuksesta Suomessa, heidän ei voida olettaa pystyvän arvioimaan 'perinteisen' esiopetuksen ja tässä tarkastellun esiopetuskokeilun välisiä eroja. Teemojen käsittelyssä osallistujia ohjattiin keskustelemaan keskustelurungon ja siinä olevien alustavien kysymysten pohjalta. Haastattelutilanteissa annettiin tilaa osallistujien omille pohdintoille kirjaimellisesti edettyjen kysymysten sijasta. Ryhmätilanteissa haastateltavia rohkaistiin keskinäiseen vuorovaikutukseen myös mahdollisista eriävistä mielipiteistä huolimatta, minkä vuoksi pari- ja ryhmähaastattelujen vastaukset olivat sisällöltään pääsääntöisesti laajempia yksilöhaastatteluihin verrattuna. Haastattelutilanteet nauhoitettiin älypuhelimella nauhurilla sekä varmuuden vuoksi myös Microsoft Word-tiedoston saneluohjelmalla tallentumisen varmistamiseksi sekä litteroinnin helpottamisen vuoksi. Word-tiedostoon tallentui suoraan tekstiä nauhoituksen aikana. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 153 sivua (Times New Roman, 12pt, riviväli 1,5). Jokaisen haastattelukerran jälkeen

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

nauhoitukset kuunneltiin ja litteroinnin oikeellisuus tarkistettiin. Litteroidusta aineistosta poistettiin tunnistetiedot, ja osallistujien nimet korvattiin tunnistenumeroin (esim. H1).

Vuorovaikutuskonteksti vaikutti osaltaan haastateltavien vastauksiin, sillä ryhmässä osallistujien katsotaan rakentavan jaettua ymmärrystä käsitelystä aiheesta ja itsestään ryhmän jäsenenä. Yksilöhaastattelut keskittyvät puolestaan osallistujan henkilökohtaisiin näkemyksiin ja etenevät johdonmukaisemmin tutkijan määrittelemän rakenteen mukaisesti. (Pietilä, 2010.) Ryhmän kanssa keskustellessa voi olla helpompaa esittää kriittisiä näkemyksiä (Pietilä, 2010) tai palauttaa mieleen koettuja hetkiä (Arksey & Knight, 1999). Esimerkiksi parihaastatteluissa yhden huoltajan kommentin havaittiin herättävän toisessa huoltajassa muistoja aiheesta, jota hän ei olisi muistanut välttämättä yksin. Toisaalta ryhmässä keskusteleminen voi estää eri näkemysten esittämistä saaden aikaan ryhmäajattelua (Cohen ym., 2018). Sen sijaan yksilöhaastatteluissa haastatteluun osallistuvat ovat orientoituneet selkeämmin haastattelijan ja haastateltavan rooleihin (Ruusu vuori & Tiittula, 2017). Vaikka yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelut eroavat toisistaan vuorovaikutustilanteina, tämän artikkelin tutkimustehtävän näkökulmasta tätä ei pidetty ongelmallisena, sillä tarkoitus ei ollut vertailla haastatteluja tai yksilöiden narratiiveja keskenään, vaan tuottaa monipuolista aineistoa tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi toinen toistaan täydentävien haastattelutilanteiden kautta.

Aineiston analyysi toteutettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Menetelmää hyödynnettiin, sillä se on todettu käyttökelpoiseksi ilmiön perustiedon etsimisessä ja merkitysten löytämisessä (Eskola & Suoranta, 1998). Aineistolähtöinen sisällönanalyysi toteutettiin seuraavasti: huolellisen aineiston tutustumisen yhteydessä analyysin tarkasteluyksiköksi valittiin ajatuskokonaisuudet kokemusten merkityserojen löytämiseksi. Ensin aineistosta eroteltiin ne osuudet, joissa osallistujat puhuivat kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Ensimmäistä tutkimuskysymystä varten etsittiin ilmaisuja koskien esiopetuskokeilua ja siihen liittyviä tekijöitä. Seuraavaksi aineistosta eroteltiin osuudet, joissa osallistujat puhuivat osallisuudesta. Toisen tutkimuskysymyksen avulla puolestaan etsittiin osallisuuden ilmenemiseen viittaavia kuvauksia ja ilmaisuja esimerkiksi siitä, miten huoltajat tulevat kuulluiksi tai ovat vuorovaikutuksessa päiväkodin työntekijöiden kanssa. Runsaasta aineistosta karsittiin ilmaukset, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiin. Näitä olivat esimerkiksi aihetta sivuavat ilmaukset, kuten tietyn yksittäisen päiväkodin ongelmakohdat.

Seuraavaksi samaa merkitystä sisältäviä ilmauksia pelkistettiin ja koottiin allekkain. Toisiaan tukevia lauseita ryhdyttiin koodaamaan tutkimuskysymys kerrallaan käyttäen kriteereinä aineiston kykyä vastata tutkimuskysymyksiin, vastausten monipuolisuutta ja

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

toistuvia teemoja. Koodaamisen tarkoituksena oli tiivistää tutkimusaineistoa järjestykseen ja säilyttää sisällön kontekstikohtaisuus (Cohen ym., 2018). Luokittelussa ajatuskokonaisuuksia on muodostettu tunnistamalla koodatussa aineistossa esiintyviä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia (esimerkiksi huoltajien maininnat joko 5-vuotiaiden yhdistämisestä itsensä ikäisten tai itseään vanhempien lasten ryhmiin tai lapsen saamasta hyödystä).

Siirryttäessä luokittelemaan tekstin rakenteita eri ryhmiin mahdollistetaan analyysiyksiköiden välisten suhteiden osoittaminen (Cohen ym., 2018). Esimerkiksi ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla osoitus tiedonsaannin heikkoudesta ja huoltajien tietämättömyydestä koskien tietoja kokeilun alussa tai kokeilun sisällöstä. Luokituksen teossa huomattiin tiettyjen ilmausten voivan sisältyä useampaan luokkaan, minkä vuoksi luokitusta tarkistettiin useiden lukukertojen jälkeen. Pelkistetyistä ilmauksista muodostetut alaluokat nimettiin niitä kuvaavilla käsitteillä. Aineiston tiivistämistä jatkettiin alaluokista ylä- ja pääluokkien muodostamiseen sekä niiden nimeämiseen teoreettisten käsitteiden mukaisesti. Esimerkiksi alaluokat *tiedonsaannin heikkous* ja *epäselvyys aloituksessa* sekä *tiedotteiden pintapuolisuus* yhdistettiin yhteiseen yläluokkaan, joka nimettiin sisältönsä mukaisesti *heikoksi tiedottamiseksi*. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen analysoinnissa muodostui yhteensä 11 yläluokkaa, ja niitä vertaillessa havaittiin, että kokemukset saattoivat jakautua vastakkaisiin luokkiin, jotka päätettiin yhdistää kokonaiskuvan ymmärtämiseksi. Yläluokkien, kuten *heikon ja toimivan tiedottamisen* perusteella luotiin pääluokka nimeltään *tiedottamisen merkitys*. Samansuuntaisella yläluokkien yhdistämisellä luotiin yhteensä seitsemän pääluokkaa ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta. Toisen tutkimuskysymyksen analyysissa luokittelu toteutui vastaavalla tavalla, mikä johti yhdeksään yläluokkaan ja kuuteen pääluokkaan.

Pääluokkia yhdistelemällä oli mahdollista muodostaa merkitykseltään yhteneviä kategorioita, jotka muodostivat tämän tutkimuksen tulokset (ks. Krippendorff, 2004). Esimerkiksi esiopetuskokeilua koskevassa tutkimuskysymyksessä pääluokat *tiedottaminen* ja *resurssit* yhdistettiin, koska Heinosen ja muiden (2016) mukaan hyvän tiedottamisen varmistamiseksi vaaditaan myös koko henkilöstön hyvää yhteistyötä. Huoltajien osallisuuteen liittyvän tutkimuskysymyksen osalta analyysissa tunnistettujen epävarmuuden ja luottamuksen nähtiin liittyvän toisiinsa huoltajien osallisuuden kuvailussa, minkä vuoksi päädyttiin yhdistämään nämä vastakohdat. Hyvä luottamussuhde voi vahvistaa huoltajien osallisuuden kokemuksia, mikä puolestaan vähentää epävarmuutta (Rautamies ym., 2011). Tämän jälkeen edettiin näiden kategorioiden vertailuun ja johtopäätöksiin (Cohen ym., 2018).

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Tulokset

Huoltajien kokemukset esiopetuskokeilun toteutumisesta

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää huoltajien kokemuksia kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutumisesta. Analyysin perusteella tutkimukseen osallistuvien vastauksista muodostui kaksi tulokategoriaa, jotka on havainnollistettu kuviossa 1. Tulosisioita käsitellään niihin liittyvien sisältöalueiden ja aineistoesimerkkien kautta.

KUVIO 1 Kokemukset esiopetuskokeilun toteutumisesta

Tiedottaminen ja resurssit esiopetuskokeilun toteutumisessa

Tulosten mukaan huoltajille oli merkityksellistä, miten he arvioivat saaneensa tietoa kokeilusta. Vastaukset jakaantuivat toimivaan ja heikkoon tiedottamiseen. Osa huoltajista oli tyytyväisiä kokeilusta tiedottamiseen päiväkodin puolelta ja koki kokeilun tiedon riittävänä. Huoltajat kertoivat, että kokeilusta tiedotettiin esimerkiksi kirjeitse, sähköpostitse tai suullisesti.

Kotiin tuli ainakin ihan paperilla esitteitä ja sit siitä puhuttiin – tais tulla meili. Tulikohan se sitten päiväkodin johtajalta. Ja sit tais tulla Helsingin kaupungin sieltä sähköisestä palvelusta viestiä, että mene tänne katsoo, mut ne oli sitten samat kun ne paperit, mitkä tuli kotiin, mut kyl päiväkodin puolelta kyllä aktiivisesti viestittiin. (H14)

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

Huoltajien kerronta liittyen tiedottamiseen oli osittain epäselvää sen suhteen, mistä saatu tieto on peräisin. On hyvä huomioda, että huoltajat, joiden lapset aloittivat esiopetuskokeilun vuonna 2021, muistelivat kahden vuoden takaisia asioita haastattelussa, joten pitkä aikaväli on saattanut johtaa joidenkin yksityiskohtien hämärtymiseen. Haastatteluissa huoltajat kuitenkin ilmaisivat Helsingin kaupungin lähettäneen perheiden kotiin kirjeen kokeilusta. Helsingin kaupungin huoltajille suunnatun tiedottamisen huoltajat kokivat pääosin pintapuolisena, minkä koettiin heijastuvan myös päiväkodin omaan tiedotukseen. Huoltajat kertoivat esimerkiksi kokeiluun hakemiseen liittyvissä, kuten kokeiluun osallistuvien päiväkotien valinnoissa olevan epävarmuutta ja sekavuutta. Alla olevista lainauksista ilmenee, että kokeilun nähtiin olevan vailla huolellista suunnittelua ja luotettavaa tietoa sen jatkumisesta. Aktiivisista viestintäpyrkimyksistä huolimatta huoltajia koskevassa tiedotuksessa koettiin olevan parantamisen varaa esimerkiksi sen osalta, että tiedotteiden koettiin jäävän vain yleiselle tasolle, jolloin niiden informaatioarvo jäi vähäiseksi.

Niin sellasii tiedotteita aina tuli, tiedotteet on ehkä vähän ylimalkasia, yleisiä, ettei oo just ehkä suunnattu – nii ne koskee kaikkia, varmaa kaikkii, jotka on kokeilussa mukana jotain tällasia, kaupungin saatto olla. (H2)

Ei ollut vielä edes varmaa, että se on just tää päiväkoti, mikä ikään kuin valikoituu. (H4)

En tiedä, mikä tän hankkeen tulevaisuus sitten on, mä mietin sitäkin, että miks tää ei jatku tässä päiväkodissa nyt ensi vuonna. (H3)

Huoltajilla oli ristiriitaisia kokemuksia päiväkodin tarjoamasta kokeiluun liittyvästä tiedosta. Vaikka muutama haastateltava koki tiedon riittävänä, heilläkin oli silti parannusehdotuksia kokeilusta tiedottamiseen esimerkiksi kokeilun tavoitteiden osalta. Osa huoltajista mainitsi päiväkodin järjestäneen kokeiluun osallistumisen alussa huoltajille tarkoitetun tiedotustilaisuuden kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Useiden haastateltavien mukaan tietoa olisi haluttu saada useammin tai säännöllisemmin. Osa huoltajista ei heidän kuvaustensa perusteella olleet saaneet yhtä lailla tietoa kuin toiset huoltajat. Yksi haastateltava kertoi olleensa tietoinen edellisvuonna järjestetystä tiedotustilaisuudesta, jota ei ollut järjestetty hänen lapsensa osallistumisvuotenaan. Erään haastateltavan mukaan kokeilun tiedottamisessa nähtiin puutteita myös huoltajien kielitaidon huomioon ottaen osalta, mikä hankaloitti huoltajan mielestä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden ymmärrystä valtakunnallisesta esiopetuskokeilusta.

Tuntuu, että itellä nyt jokseenkin hatarat tiedot näistä tavoitteista ja muista, vaikka toki ne on kaikki saanut, mutta ehkä sitten voisi aina välillä tulla säännöllisin väliajoin joku tiedotus vaikka. Ehkä miten se etenee ja mitkä on seuraavat askeleet ja sellaista. (H15)

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

Tiedän, että tässä päiväkodissa järjestettiin edellisvuonna semmoinen kaksivuotisen esiopetuksen huoltajien tiedotustilaisuus ja tänä vuonna ei, että se olisi voinut ehkä olla niille, jotka kaipaa lisää kysymyksiä. (H10)

Tiedän, että on maahanmuuttajataustaisia perheitä, jossa se tieto on ollut kyllä tosi epäselvää, että mä epäilen, että tätä on ollut valitettavan suomenkielipainotteista – tiedän, että on ollut maahanmuuttajaperheissä sellaisia tilanteita, ettei ole ollut selvää nää esiopetuskuvioita, että onko heidän lapsi esiopetuksessa vai eikö ole. (H12)

Suurin osa haastateltavista kuitenkin epäili, ettei päiväkotien henkilökunnalla ole ollut tarpeeksi aikaa omaksua kokeilun sisältöjä nopean aikataulun vuoksi, minkä vuoksi työntekijöiden oli vaikea vastata huoltajien esittämiin kysymyksiin. Huoltajat joutuivat joko odottamaan tietoa tai huoltajien saama tieto jäi puutteelliseksi. Alla oleva lainaus osoittaa, ettei huoltaja koe tiedon puutteen olevan päiväkodin ongelma, vaan siirtää vastuuta ylemmälle taholle.

Se, mitä se sitten käytännössä tarkoittaa, niin jäi aika hämmäseks mun mielestä. Että selkeästi mun mielestä siitä ehkä paistoi läpi se, että päiväkotit itse ei sitä tietoa varmaan [naurua] hirveän paljon aiemmin ollut saanut. (H9)

Sen sijaan perheet kokivat olevansa tietoisia lastensa arjesta. Huoltajat olivat tyytyväisiä päiväkodin tiedottamiseen erityisesti esiopetuksen päivä- tai viikko-ohjelmista. Aiemmin on havaittu, että varhaiskasvatuksessa on ollut haasteellista saada huoltajille heidän toivomaansa ajantasaista tietoa esiopetuksesta ja lasten arjen toimista (Purola ym., 2021). Tässä tutkimuksessa huoltajia tiedotettiin lasten arjesta esimerkiksi heidän tuodessaan tai hakiessaan lapsia aamulla ja iltapäivällä.

Kyllä sieltä tulee joko tekstiviestillä tai sen Signalin kautta niin on kyllä tullut hyvin se info, että jos tulee muutos vaikka päivärytmiin ja on ihan hyvissä ajoin laittanut sinne portfolioon tulevan viikon. Ne kyllä jaksaa todella hyvin kertoa päivän kuulumiset. (H5)

Riittämättömän tiedonkulun ja sen aiheuttaman epävarmuuden vuoksi huoltajien oli vaikea kertoa kokeilun tavoitteista, sisällöstä tai sen tulevaisuudesta. Ensimmäisen ja toisen esiopetusvuoden sisältöjen välisiä eroja ei kyetty kuvaamaan eikä osa tiennyt seurantatutkimuksen lapsiin kohdistuvista mittauksista. Vaikka kokeiluun oltiin pääosin tyytyväisiä, kokeilua kuvailtiin ylhäältä ohjatuksi toiminnaksi. Aiemmissa tutkimuksissa huoltajat ovat tuoneet esiin tiedonkulkuun liittyvää tyytymättömyyttään tai niukkaa tiedonsaantia varhaiskasvatuksen muutoksista (Alasuutari ym., 2014; Puroila & Kinnunen, 2017). Tässä tutkimuksessa huoltajien tietämättömyys ja haastatteluissa ilmenevä tiedonjano näkyi useissa vastauksissa. Erityisesti opetussuunnitelman sisältöjen tarkempaa tuntemista kaivattiin.

No ei just siitä opetussuunnitelmasta ja siitä, että mitä vaikka nyt syksyllä keväällä, nii ei sellaista kokonaiskuvaa. (H2)

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Ehkä ois hyvä kerrata niitä tavoitteita, että tulis joku, että mitä tässä kokeilulla haetaan, että sitten ois parempi ymmärrys siitä. (H11)

Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että huoltajat kokevat, ettei heitä ole tarpeeksi huomioitu kokeiluun liittyvässä tiedottamisessa. Myös huoltajien mukaan päiväkodeissa vaikuttaa olevan yleistä epävarmuutta kokeilun tilanteesta.

Lisäksi varhaiskasvatuksen huonon resurssitilanteen aiheuttama henkilöstövaje herätti keskustelua haastatteluissa. Huoltajien mukaan osan päiväkodin kokeilun toteutumiseen vaikuttivat henkilökunnan kiire ja kuormitus, puutteelliset resurssit sekä pätevän ja pysyvän henkilökunnan puute. Pätevän opettajan puuttuessa huoltajat pohtivat varhaiskasvatuksen opettajien mahdollisuuksia hoitaa työtehtäviään, kuten lapsiin kohdistuvaa arviointia. Kokeilun toteutuminen vaatii huoltajien mukaan erityisesti aikaa ja resursseja, ja niiden puute heikentää huoltajien luottamusta kokeilun järjestäjiin ja päättäjiin, kuten alla olevista lainauksista voi päätellä.

Varhaiskasvatushenkilöstöhän on hyvin tiukoilla resurssien ja muiden kanssa, niin en ole myöskään odottanut, että olisi jotain, että nytten vanhemmat erikseen teille järjestetään tässä ajalla, jota itse asiassa ei ole olemassa. (H7)

Niin sitten vaan sanottiin, että nyt tää on tää sama ryhmä 2 vuotta ja samat aikuiset 2 vuotta. No aikuiset on vaihtunu useamman kerran matkan varrella. (H9)

On se niillekin vähän rankkaa. Sanotaan, että tämmönen juttu ja vedätte läpi, että suurin piirtein keksikää itse ne tavat ja sisällöt. (H3)

Pääkaupunkiseudun haasteet kelpoisten opettajien rekrytoinnin vaikeuksista ja ylipäättään henkilöstön kelpoisuuksien puuttumisesta näkyivät myös kokeilun seurannassa ja arvioinnissa (Sulkanen ym., 2023b). Tässäkin aineistossa ilmeni henkilökunnan vähäiseksi jäänyt valmistautuminen kokeiluun sen nopean aikataulun vuoksi (Sulkanen ym., 2023b), mikä vaikutti osaltaan aiemmin mainittuun huoltajien tiedottamiseen.

Huoltajien näkemykset esiopetuskokeilusta lapsen opinpolun vahvistajana

Osa huoltajista koki esiopetuskokeilun lapselleen ennen kaikkea kehittymismahdollisuutena ja opinpolun vahvistajana. Kokeilun nähtiin olevan eduksi lapselle ja yhtenäisen opinpolun vahvistamisessa. Lasten kouluvalmiuksien uskottiin kehittyvän, oppimisen erojen tasoittuvan ja lisääntyneen leikkiin pohjautuvan pedagogiikan olevan lapselle hyödyksi. Huoltajat kuvailivat lastensa tyytyväisyyttä uusien asioiden oppimiseen ja vertaisryhmässä toimimiseen sekä arvostivat lapsille tarjottujen tehtävien haasteellisuutta. Huoltajien myönteiset näkemykset kokeilun mahdollisuuksista osoittaa, että he uskovat lastensa kehittymiseen kokeilun tarjoamassa

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

oppimisympäristössä. Alla olevasta lainausesimerkistä ilmenee, että huoltaja arvostaa kokeilun kokonaisvaltaista opetusta, jonka keskiössä on lapsen oppiminen, kehitys ja hyvinvointi.

Se on tärkeätä, ettei esiopetus näy siinä, et harjoitellaan a-kirjainta, vaan se näkyy kaikessa mitä tehdään. Ja siihen mä oon ollut kyllä niin paljon tyytyväisempi kuin sitten taas tuossa varhaiskasvatuksen puolella. Musta tuntuu, että ne sosiaaliset taidot oli kyllä aika minimissään, mitä harjoiteltiin silloin. (H1)

Vastauksissa havaittiin huoltajien pitävän tärkeänä Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissakin (Opetushallitus, 2021) esiintyvää lapsen oppimisen polun alkupään vahvistamista, kiireetöntä jatkuvuutta ja turvallista kouluun siirtymistä esi- ja alkuopetuksen yhteistyön lisääntyessä. Epätasa-arvoisuutta koettiin niiden perheiden puolesta, joiden lapset eivät pääse osallisiksi kokeiluun. Epätasa-arvon kokemuksia aiheuttivat esimerkiksi eroavaisuudet eri päiväkotien toimintatavoissa.

Mutta ehkä justinsa se, että he pääsee aloittamaan vuotta aikaisemmin niitä samoja taitoja – mitä silloin eskarivuonna olisi – että sulla on 2 vuotta aikaa. (H7)

Ja se kouluyhteistyö on kans kiva, että se alkaa jo viisivuotiaana. Niin siihenkin tulee semmoinen jatkuvuus, että jotenkin ne edelliset, jotka on mennyt kouluun, niin ne on siellä koulussa nytten ja ne on kuitenkin ollut tuttuja täältä ja on tehty niitten kaa yhteistyötä. Ja taas tehdään, kun nää seuraavat lähtee tästä kouluun, niin nää kuusivuotiaat tekee taas sinne päin, että tässä tulee tällaista eri ikäluokkien yhteistyötä ja jatkuvuutta. (H13)

Koska vaikka [eri päiväkodissa] ei viime vuonna tehty mitään, että ne on vaan leikkinyt aamusta iltaan ja sitten täällä on ollut tää pedagoginen opetus, niin ne kyl sano, et sinnekin olis voinut tuoda tätä mielellään. (H5)

Huoltajien mukaan kokeilun tuomat muutokset aiheuttivat heissä huolta, erityisesti koskien lapsiin ja perheisiin kohdistuvia odotuksia ja velvoitteita. Huoltajat pohtivat kokeilun liiallista koulumaisuutta, leikkiajan riittävyyttä ja esi- ja alkuopetuksen yhteistyön tarpeellisuutta lasten kannalta. Erityisesti kokeiluun osallistumisen aiheuttamien muutosten hyödyllisyyttä pohdittiin nuorempien, viisivuotiaiden lasten kohdalla.

Mä itsekin mietin sitä että, mitä tää kaksivuotinen esiopetus nyt tarkoittaa, että onks se liian koulumaista jotenkin, vaaditaanko lapsilta liikaa sit jo viisivuotiaana. (H14)

Kuitenkin olisi kiva, että lapsilla on sitä leikkii mahdollisimman paljon, mutta me kyseltiin just päiväkodin näiltä ryhmän opettajilta ja muilta, niin me päätettiin, että osallistutaan just kun ei sitten kuitenkaan vaikuttanut siltä, että se olisi kauhean sellaista opiskelevaa tai tällaista akateemista [naurua] mitenkään siinä vaiheessa. (H16)

Eräs haastateltava mainitsi pohtineensa esi- ja alkuopetuksen yhteistyön merkitystä nuoremmille kokeiluun osallistuville lapsille. Haastateltavan mukaan yhteistyö on

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

enemmän suunnattu lapsille, jotka siirtyvät perusopetukseen vuoden päästä. Seuraavassa aineistolainauksessa pohditaan sitä, olisiko syytä tarkastella, kuinka hyödyllistä kokeilun tarjoama perusopetukseen tutustuminen lopulta on viisivuotiaan lapsen kehitykselle.

Mä miettinyt sitä esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä, että onko se tänä vuonna vielä tarpeellista siinä mittakaavassa, kun se on täällä tällä hetkellä järjestetty, että hyötyykö se lapsi siitä. Mä ajattelen edelleen, että se vuosi ennen koulua on kuitenkin semmoinen henkinen kasvu. Ja se lapsikin jotenkin itse tietää, että on tulevan kesän jälkeen se koulu, että onko se vielä tässä kohtaa, mitä se lapsi saa siitä muuta kuin totta kai kivoja kokemuksia. (H10)

Lisäksi tässä tutkimuksessa esiopetuksen velvoittavuuden koettiin tuottavan perheiden arkeen haasteita tai muutoksia tilanteissa, joissa lapsi ei ole aiemmin osallistunut varhaiskasvatukseen. On ymmärrettävää, että kaikilla perheillä ei ole ehkä halua sitoutua esiopetukseen vielä koulun velvoittavuuden tavoin.

Osa haastatelluista huoltajista koki, ettei kokeilu ole vaikuttanut varhaiskasvatuksen toimintaan, vaan se on pysynyt muuttumattomana. Muuttumattomuutta korostavissa vastauksissa ei havaittu konkreettisia eroja aiemman varhaiskasvatuksen ja uuden esiopetuskokeilun välillä toiminnan tai yhteistyön suhteen. Ikäryhmien, kuten 5-vuotiaiden yhdistäminen samaan lapsiryhmään, oli ainoa asia, jonka koettiin erottuvan selkeästi varhaiskasvatuksesta.

Kaikki viisivuotiaat siitä parista eri ryhmästä laitettiin yhteen ryhmään eli se on ehkä se suurin, mitä tästä kokeilusta meidän suuntaan näky. (H14)

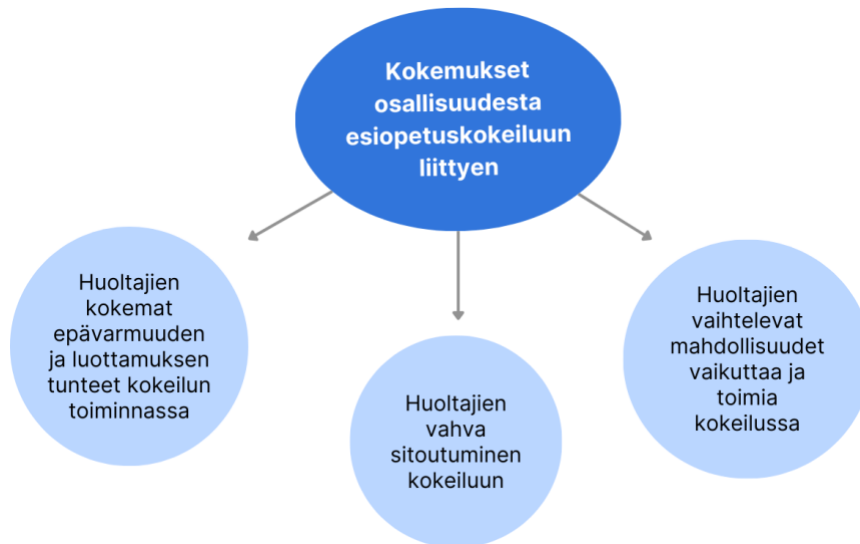
Mä en oikein osaa sanoa, että miten se sillä tavalla eroaa ihan tavallisesta, et ois ollu päiväkotia ja sitten vasta eskari – tuntuu, että se on ollut aika semmoista leikillistä kuitenkin kaikki koulumainen toiminta. (H15)

Huolimatta siitä, että haastatellut huoltajat olivat olleet huolissaan leikin määrän riittävydestä, sen jatkumiseen uskottiin. Useimpien huoltajien vastauksista käy ilmi, että huoltajat eivät koe kokeiluun tehtyjen muutosten vaikutusten näkyvän juurikaan käytännön tasolla. Vaikka kokeilu antoi mahdollisuuksia lasten kehittymisen ja toimintaan osallistumisen seurantaan, huoltajat eivät nähneet toisiaan tasaveroisina palvelunsaajina. Tähän vaikutti erityisesti epäselvä tiedonvälitys sekä tilojen ja henkilöstöresurssien puutteet.

Huoltajien osallisuuden kokemukset

Toisen tutkimuskysymyksen tavoite oli selvittää huoltajien kokemaa osallisuutta kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa. Tulokategoriat, jotka tuovat esiin huoltajien

tuomia kokemuksia, on koottu kuvioon 2 (ks. alla). Näitä tarkastellaan seuraavaksi tarkemmin.

KUVIO 2 Kokemukset osallisuudesta esiopetuskokeiluun liittyen

Huoltajien kokemat epävarmuuden ja luottamuksen tunteet kokeilun toiminnassa

Huoltajien osallisuus vaihteli epävarmuudesta luottamuksen tunnekokemuksiin esiopetuskokeilun henkilökunnan kanssa toteutettavassa yhteistyösuhteessa. Epävarmuus näkyi huoltajien osaamattomuutena, varautuneisuutena ja tiedon puutteena huoltajiin kohdistuviin odotuksiin osallisuuden ja heidän roolinsa suhteen. Huoltajien mukaan henkilökunnan kiireinen työtilanne ja epävarmuus hankaloittivat huoltajien mieltä painavien asioiden esiin tuomista tai niiden selvittämistä. Vaikka huoltajat olisivat kiinnostuneita esiopetuskokeiluun osallistumisesta, niin epäselvyys rooleista tai keskustelun puute voi vähentää heidän haluaan osallistua jatkossa.

Kun ei sitä oikein tietoa tavallaan oo, että muuta kuin [naurua] tuoda lapsi sitten eskariin ja onko sit just jotain mitä vanhemmat voisi tehdä enemmän tai mitä vanhemmilta tässä tarvittaisiin, niin ois hyvä saada tietoa. (H11)

En mäkään ole sitten viittiny tavallaan painostaa noita työntekijöitä tai tietää, että heillä on kädet täynnä kaikkea. Ne ei välttämättä ole saanut mistään sitä tietoa. Niille vaan sanottu, että nyt te menette tuonne ja tässä on tällöinen kahden vuoden prokkis. Nyt alatte vetämään, kyl te osaatte ja sieltä sieltä ministeriöstä on tullut jotain matskua, kättelette niitä. (H3)

Henkilökunnan toimintatavoilla nähtiin olevan vaikutusta huoltajien kuulemiseen. Aiemmin on havaittu huoltajien kuulemisen ja arvostamisen synnyttävän huoltajille

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

luottamuksen ja turvallisuuden tunteita (Purola & Kuusisto, 2021). Tässäkin tutkimuksessa huoltajien osallisuus ilmeni luottamuksellisena ja arvostavana keskusteluyhteytenä henkilöstön kanssa. Huoltajat kuvailivat kohdatuksi tulemisen kokemuksiaan, tiedonkulkua ja tyytyväisyyttä tavanomaiseen osallisuuden tunteeseen.

Mä kyllä uskon, että kyllä mä varmaan niihin saisin vastauksen tällaisilla muilla asioilla. Kun on kyselty jotain, niin ihan asiallisesti vielä kohdattu minut ja vastattu kysymyksiin. (H1)

Mä en ite koe, mulla olisi hirveästi sellasta, että haluaisi sekaantua [naurua]. Mä uskon, että täällä on tää homma hyvin hanskassa. (H16)

Yllä olevista lainausesimerkeistä huomataan, että huoltajilla oli luottamusta henkilökuntaan ja itsensä ilmaisun mahdollisuuksiin esimerkiksi mieltä askarruttavissa asioissa tai ideoiden esiintuomisissa. Suunniteltu ja johdonmukainen osallisuus koettiin myönteiseksi laajemman osallisuuden sijaan.

Huoltajien vahva sitoutuminen kokeiluun

Epävarmuudestaan huolimatta huoltajat olivat sitoutuneita kokeiluun osallistumiseen. Heillä oli kiinnostusta seurata kokeilua, kuulla kokeilusta enemmän ja osallistua mukaan sen toimintaan lapsensa tukemisen kautta. Huoltajat kertoivat avoimuudesta suhteessa kokeiluun osallistumiseen ja jatkossa tuleviin mahdollisiin tutkimuksiin sekä toiveestaan saada säännöllisempää tietoa.

Olisi mielenkiintoista just nähdä, että kun se on tavallaan sitten venytetty kahteen vuoteen se eskari. Mitä konkreettisia juttuja tai miten vaikka joitakin kirjaimia käsitellään ekana vuonna ja miten sitten vaikka toisena vuonna tai että onks jotain sisältöä tullut lisää. (H3)

Lapsen 4-vuotissynttäreillä me jo tiedettiin tää, että on se kaksivuotinen eskari ja siellä me puhuttiin aika monen vanhemman kanssa siitä. (H1)

Edesautan sitä, että mun lapsi voi osallistua siihen viikkotoimintaan, että hänellä on vaikka tarvittavat välineet – ne perusedellytykset, että hän voi siihen osallistua – yritän kysellä ja kuunnella myöskin, mitä täällä on tapahtunut. (H1)

Yllä olevista lainauksista ilmenee myös, että huoltajat kertoivat keskustelleensa kokeilusta myös muiden huoltajien kanssa, vaikka syvällisempi tutustuminen olikin jäänyt vähäiseksi COVID-19-pandemiasta johtuvien rajoitusten myötä. Kotioloissa perheiden aktiivisuus näkyi esimerkiksi keskusteluna esiopetussisällöistä ja esiopetustoiminnan jatkamisena yhdessä lapsen kanssa sekä perusedellytyksistä huolehtimisena. Huoltajat kertoivat harjoitelleensa kotona lapsensa kanssa esiopetuksessa käsiteltyjä asioita ja huolehtivat, että lapsella on tarvittavat varusteet päiväkodissa.

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Huoltajien vaihtelevat mahdollisuudet vaikuttaa ja toimia kokeilussa

Suhteessa vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksiin, huoltajilla oli osin toisistaan eriäviä kokemuksia niiden hyödyntämisestä ja toteutumisesta. Pääsääntöisesti he kertoivat osallistuvansa arjen keskusteluihin, päiväkodin tapahtumiin ja vanhempainiltoihin sekä tarjoavansa apuaan lapsiryhmään, mikäli se oli mahdollista. Päivittäisissä arjen keskusteluissa varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa huoltajat pystyivät jakamaan ajatuksiaan ja vaikuttamaan asioiden kulkuun. Huoltajat auttoivat päiväkodin työntekijöitä ehdottamalla materiaaleja ja aktiviteetteja toiminnan järjestämiseen. Aineistoesimerkeistä huomataan, että huoltajilla on ollut mahdollisuuksia antaa palautetta. Toisaalta yksi haastateltava toi esiin, ettei päiväkodin palautteenanto ole sujunut odotetusti, mikä on mahdollisesti saanut huoltajan kokemaan, ettei hänen mielipiteitään arvosteta.

Mä ainakin olen jonkun verran esimerkiksi vinkannut, jos mä olen huomannut jotain tapahtumia tai jotain materiaaleja. (H6)

No mulle nyt tulee ensimmäisenä mieleen vaan se vanhempainilta, missä oltiin. Siellä oli saanut kirjoittaa, siellä oli tällainen näyttö, siihen olisi voinut laittaa viesteil, et ne ois tullu siihen, mut se ehkä ei toteutunut niin kauhean hyvin. Ja sitten varmaan siis tuollaista arkista keskustelua. (H2)

Siellä [vanhempainillassa] tuli näitä kysymyksiä, ja se johtaja oli selkeästi tullut blokkamaan kaikki valitukset, mitä sieltä tulee – siellä olisi saanut kirjoittaa sinne seinälle, niin kaikki oli varmaan vähän että joo, mitäs tässä nyt enää uskaltaa sanoa. (H2)

Huoltajat kokivat tietojen riittävän saatavuuden tärkeäksi, jotta he voivat osallistua ja vaikuttaa aktiivisesti kokeilussa. Sen sijaan COVID-19-pandemiasta johtuva rajoittava tilanne tai varhaiskasvatuksen huono resurssitilanne nähtiin rajoittavina tekijöinä, kuten seuraavat aineistoesimerkit osoittavat:

No, mä oon miettinyt just sitä tavallaan, että vanhempia voisi osallistaa, niin ehkä vanhempien pitäisi tarkemmin tietää, mitä on ne tavoitteet tässä esiopetuksessa. (H3)

Niin, siinä ehkä semmoista hyvää toimintakulttuuria, mitä ehkä ennen sitä koronaa on ollutkin, niin pääs rikkoutumaan. (H7)

Varhaiskasvatuksen resurssit ovat hyvin rajalliset tälläkin hetkellä ja Helsingissäkin, niin ei siellä mitään ideoita välttämättä liikaa olla tuputtelemassa. (H7)

Osallistumiseen voi lukeutua myös ilman tunnetasoa oleva osallisuus tai passiivinen toiminta (Kataja ym., 2018). Haastatteluun osallistuneet huoltajat kuvailivat passiivisuuttaan tai vähäistä mukanaoloaan kokeilun toiminnassa. Vastauksissa ilmeni muun muassa luonnehdintoja ”sivusta seuraamisesta” tai ”hiljaa ihmettelystä”. Iso osa tunsu jäävänsä kokeilun suhteen ulkopuolisiksi eikä henkilöstö ollut huomionut

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

huoltajien osallisuutta esiopetuskokeilussa. Toisaalta osa ei halunnut osallistua toiminnan tasolla, vaikka siihen olisi ollut mahdollisuuksia. Lisäksi perheiden kiireinen arki esti heitä osallistumasta toimintaan, kuten vanhempainiltoihin tai vanhempainyhdistystoimintaan. Huoltajat saattoivat kokea, ettei heillä ole riittävästi aikaa tai voimavaroja aktiivisesti osallistua kokeilun arkeen, vaikka he haluaisivat olla osa sitä. Kaikki huoltajat eivät edes halunneet olla aktiivisia päiväkodin toiminnan suhteen.

Koen, että se on enemmän sitten, ketkä sitä kokeilua ajaa ja sitten päiväkotia, että neidän sitä hoitaa, et ei tässä nyt vanhemmilla oo osaa eikä arpaa ei ainakaan itsellä. (H11)

Mä oon kaikki illat töissä etupäässä niin niistä [vanhempainilloista] ei tuu tallennetta. Mä olisin mielellään kuunnellu tallenteen niistä. (H5)

Mä en ole mikään aktiivinen, mikään tällöinen myyjäistyyppi tai ehkä jotenkin ajattelee, että osallisuus olisi just sitä, että hirveästi vaikka tekisi tai toisi tänne jotain, mutta ei välttämättä. (H3)

Toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin huoltajat näkivät olevan enemmän pätevän henkilökunnan vastuulla, vaikka kertoivat osallistuneensa esimerkiksi arviointiin lasten esiopetuksen oppimissuunnitelman (LEOPS) laadinnan kautta.

Kyllä musta tuntuu, että ne on enemmän ollut lapset, jotka on itse sitten jutellut näitten henkilökunnan kanssa ja ne on yhdes miettinyt, että mitä ne haluais tehdä ja mun mielestä se on ollut tosi kiva, että ei meitä aikuisii nyt niin tarvita siinä. (H14)

Edellä esitetyt huoltajien osallisuutta koskevat tulokset viittaavat siihen, että huoltajien ja henkilöstön välillä on tarpeellista pitää huolta riittävästä keskusteluyhteydestä resurssipulasta ja kiireestä huolimatta. Jotta huoltajat tietävät, miten he voivat osallistua päiväkodin toimintaan, päiväkodin olisi hyvä arvioida huoltajille asetettuja odotuksia ja rooleja sekä kehittää siihen liittyvää viestintää. Henkilöstön tulisi myös varmistaa, että huoltajat ovat tietoisia, mitä osallisuus konkreettisesti tarkoittaa.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa on tarkasteltu kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun ja osallisuuden toteutumista huoltajien näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää, miten huoltajat ovat kokeneet käynnissä olevan esiopetuskokeilun ja oman osallisuutensa kokeiluprosessissa. Huomioitettavaa on se, että tutkimustulosten yleistettävyyttä rajoittaa aineiston suhteellisen pieni koko. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua on kuvattu Sarvimäen ja kollegoiden (2023) arviointiraportissa kunnianhimoiseksi hankkeeksi, jonka toteutuminen on edellyttänyt työyhteisöltä uuden opetussuunnitelman nopeaa käyttöönottoa ja arviointityötä. Huoltajien kanssa on tehty siinä tiivistä yhteistyötä

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

(Opetushallitus, 2021), ja huoltajien kokemukset on nähty yhtä arvokkaina kuin varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden näkemykset koulutusjärjestelmän arvioinnissa (Kangas ym., 2021). Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet huoltajien vähäisen roolin esiopetuksen toiminnassa (Hakyemez-Paul ym., 2018; Kyrönlampi ym., 2020). Yhteistyötä olisikin kehitettävä siten, että huoltajien osallisuuteen ja tiedonkulkuun kiinnitettäisiin enemmän huomiota (Hujala ym., 2012; Kyrönlampi & Karikoski, 2017). Tästä tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää esiopetukseen kohdistuvien valtakunnallisten uudistusten luomisessa ja kehittämisessä.

Tulokset osoittavat haastateltujen huoltajien kiinnostuksen ja myönteisen suhtautumisen yhteiskunnallista kokeilua ja omaa osallisuuttaan kohtaan. Tämä vahvistaa aiemman kokeiluun liittyvän arviointitutkimuksen tulosta, jossa varhaiskasvatuksen viranhaltijat olivat samaa mieltä huoltajien kiinnostuksesta esiopetuskokeiluun (Sulkanen ym., 2023b). Aktiivisista viestintäkeinoista ja kokeilun hyvästä ajatuksesta huolimatta puutteellinen tieto ja varhaiskasvatuksen heikko resurssitilanne haittasi esiopetuskokeilun toimivuutta haastateltavien huoltajien näkökulmasta. Tiedottamisen läpinäkyvyyteen liittyen olisi hyvä pohtia, miksi tässä tutkimuksessa keskustelu kokeilun tavoitteista ja toiminnasta rajoittui vain kokeilun osallistumisvuoden alkuun, eikä kokeilun etenemistä tuotu huoltajille riittävästi esille. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että jos perheet jäävät ulkopuolisiksi, se voi vähentää heidän sitoutumistaan kokeiluun. Ajanpuute ja henkilökunnan vaihtuvuuteen liittyvät haasteet näkyivät myös varhaiskasvatuksen opettajien kokeilu-arvioinneissa (Sarvimäki ym., 2023). Vaikka tämän tutkimuksen otos on pieni, siitä huolimatta huoltajien vastaukset vahvistavat aiempaa havaintoa pätevän henkilökunnan turvaamisen tarpeesta (Sarvimäki ym., 2023) ja lisäävät keskustelutarvetta varhaiskasvatuksen ongelmakohdista, kuten tehokkuusajattelusta ja pienillä resursseilla toimimisen oletuksesta (Ahola & Valkonen, 2024; Kangas ym., 2022). Pienten kuntakohtaisten palkankorotusten ja lainsäädäntöön liittyvien ratkaisujen (Kangas ym., 2022) lisäksi kuntien olisikin pohdittava uusia ratkaisuvaihtoehtoja sekä varhaiskasvatuksen henkilöstövajeeseen että työolosuhteiden ja tiedottamisen parantamiseen.

Haastateltujen huoltajien pohdinnassa tuli esille esi- ja alkuopetuksen yhteistyön tarpeellisuus viisivuotiaille lapsille ja esiopetustoiminnan luonne. Tässä tutkimuksessa huoltajat pohtivat kokeilun liiallista koulumaisuutta ja leikin riittävyttä, mikä osoittaa, että he arvostavat leikinomaista oppimista ja pitävät leikkiä merkityksellisenä lapsen kehityksessä ja kasvussa. Huoltajien vastaavanlainen huoli liiallisesta koulumaisuudesta on ilmennyt aiemminkin kansainvälisessä keskustelussa (esim. Pramling Samuelsson & Pramling, 2011). Toisaalta varhaiskasvatuksen ammattilaisten mukaan huoltajien käsitys esiopetuksesta on myös painottunut edeltävissä tutkimuksissa enemmän

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

kouluvalmiuteen ja -menestykseen leikin tunnustamisen sijaan (esim. Bubikova-Moan ym., 2019). Myös pohjoismaisessa varhaiskasvatuksessa on havaittu kahtiajakoa leikin ja koulumaailmaan painottuvan opetustoiminnan välillä (Broström, 2016; Can, 2025). Vastakkainasettelun sijaan esiopetuksen tavoitteellinen toiminta olisi ymmärrettävä leikkillisyyden ja oppimisen yhdistelmänä, jossa painottuu vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä. Opettajan tulisi tukea lasten aloitteista lähteviä, oppimista edistäviä ja lapsia osallistavia yhteisiä leikkihetkiä. (Broström, 2016; Patton & Winter, 2022.) Tämä kokonaisvaltainen näkemys varhaiskasvatuksen pedagogiikasta edistäisi myös perheiden osallisuutta (Formosinho, 2021).

Kokopäiväpedagogisen, saumattoman leikin ja oppimisen kokonaisuuden sijaan aikaisempi kokeiluun liittyvä tutkimus tuo esiin sekä vapaan leikin ja vaihtelevien toimintahetkien suuren osuuden että vähäisen yhteistyön alkuopetuksen kanssa (Sarvimäki ym., 2023; Sulkanen ym., 2023b). Pedagogiikan ja kouluun valmistamisen vahvistuminen sekä kiireetön jatkuvuus ilmeni myös huoltajien vastauksissa suotuisaksi tekijäksi lapsen kehitykselle ja yhtenäiselle opinpolulle. Tuloksissa havaitaan aikaisempien tutkimusten osoittama esiopetusympäristön merkitys lasten akateemisten ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle (Berlinski ym., 2009; Goble ym., 2016). Näiden tulosten perusteella voidaan päätellä viisivuotiaiden pedagogisen toiminnan kehittyneen lapselle myönteisempään suuntaan. Laajamittaisiin aineistoihin perustuvaa luotettavaa tutkimustietoa kokeilun vaikutuksista saadaan vasta vähitellen (Sarvimäki ym., 2023).

Tutkimustulokset osoittavat huoltajien vastauksissa ilmenevän selkeästi Nivalan ja Ryynäsen (2013) tutkimuksessa mainitun osallisuuden ulottuvuuksista yhteisön osana olemisen. Vaikka osa huoltajista oli aiempien havaintojen tapaan aktiivisia (Kyrönlampi & Karikoski, 2017; Sulkanen ym., 2023b), voidaan tämän tutkimuksen tulosten perusteella todeta, että puutteellinen tiedottaminen ja ulkopuolisuuden tunne saattoivat vähentää joidenkin perheiden sitoutumista esiopetuskokeiluun. Haastateltujen huoltajien vahva kiinnostus ja sitoutuminen osoittaa, että kyseiset huoltajat ovat kiinnostuneita lastensa oppimisympäristöstä, mikä voi kannustaa heitä jakamaan ajatuksiaan kokeilusta rohkeammin. Kokeilusta keskusteleminen voi vahvistaa myös yhteisöllisyyttä muiden huoltajien kesken. Sen sijaan yhteisöön kuulumisen tunteen kohdalla vastauksissa esiintyi vaihtelevuutta. Toisaalta huoltajat kokivat merkityksellisyyden tunteita, kuten arvostusta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia, toisaalta he kuvailivat vähäisiä osallisuuden tunnekokemuksiaan kokeilussa. Vaikka huoltajat tunsivat jäävänsä ulkopuoliseksi, he pohtivat, onko heillä halua tai kykyä osallistua laajemmin kokeilun arkeen. Säännöllinen osallistuminen voi tuntua huoltajista liian kuormittavalta, esimerkiksi oman työn ja arjen lisäksi. Tämän tutkimuksen perusteella huoltajien osallisuutta tarkastellessa olisi tärkeää huomioida, että huoltajilla

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

on mahdollisuuksia osallistua eri tavoin päiväkodin toimintaan ilman pitkän aikavälin sitoutumista. Erityisesti vastauksissa esiintynyt toiminnan suunnittelu tai toteutus on koettu olevan aiemminkin enemmän henkilökunnan vastuulla (Hakyemez-Paul ym., 2018; Venninen ym., 2011). Tämän vuoksi varhaiskasvatussyksikössä olisi reflektoitava ja keskusteltava toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen liittyvistä asenteista ja konkreettisista keinoista.

Lisäksi tuloksissa ilmenneet puutteet tiedottamisessa heijastuivat myös osallisuuteen. Tiedottamisen kautta voitaisiin vahvistaa huoltajien myönteisen osallisuuden kokemusta (Venninen ym., 2011). Tulosten perusteella voidaan todeta huoltajien kaipaavan tietoa kokeilun lisäksi osallisuutensa odotuksista. Epäselvyys rooleista sekä huoltajien ja henkilökunnan keskustelemattomuus voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä osallisuuteen suhtautumisesta. Edeltävässä tutkimuksessa (Venninen ym., 2011) on osoitettu, että henkilökunta voi tulkita huoltajien kiireen helposti osallisuuden esteeksi, vaikka kyse olisi huoltajien tietämättömyydestä tai huolenaiheista liittyen omaan osallisuuteensa. Jotta huoltajien ja henkilökunnan yhteistyö tiivistyisi, edellyttää se avointa vuorovaikutusta (Kyrönlampi ym., 2020).

Tutkimuksen tarkoituksena oli kertoa yhden kaupungin osalta huoltajien kokemuksia liittyen esiopetuskokeiluun ja heidän osallisuutensa ilmenemiseen. Siten tutkimus on luonteeltaan tapaustutkimuksen kaltainen pienen otannan takia, eikä tuloksia pyritä yleistämään koko Suomen tilanteeseen. Aineistokeruumenetelmäksi valikoituneella teemahaastattelulla oli mahdollista syventyä haastateltavien yhteisöllisiin ja yksilöllisiin kokemuksiin tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Tökkäri, 2018). Aineiston saturaation näkökulmasta riittävän monipuolisten kokemusten saamiseksi kuudentoista huoltajan aineisto nähtiin riittävänä. Mikäli saatuja tutkimustuloksia haluttaisiin hyödyntää laajemmin, määrällisellä tutkimusmenetelmällä päästäisiin yleistettävämpiin tuloksiin (Cohen ym., 2018).

Tuloksia arvioitaessa on huomioitava, että haastatteluihin hakeutuneiden joukossa on todennäköisesti ollut huoltajia, jotka ovat mahdollisesti toisia huoltajia kiinnostuneempia esiopetuskokeilusta ja jotka intressiensä ohjaamina rohkaistuivat kertomaan oman mielipiteensä. Lisäksi haastattelumenetelmä on osallistujien näkökulmasta aikaavievä (Cohen ym., 2018), mikä on mahdollisesti rajoittanut aikatauluiltaan kiireisempien huoltajien haastatteluihin osallistumista, ja siten edelleen saattanut vaikuttaa kerätyn aineiston luonteeseen. Osallistuneista suurin osa oli äitejä, minkä vuoksi isien näkökulma jäi vähäiseksi tässä tutkimuksessa. Myös aikaisempi tutkimus osoittaa isien osallisuuteen liittyvän tiedon puutteen ja tarpeen (Vuorenmaa, 2016). Tutkimuksen rajoituksena voidaan myös nähdä, ettei tutkittavien todellisia kokemuksia pystytty täydellisesti

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

saavuttamaan. Toisten kokemusten ymmärtäminen tai omien kokemusten vaikutusten poissulkeminen tuloksista voi olla kokeneellekin tutkijalle haastavaa (Tökkäri, 2018).

Ilmiötä olisi ollut tärkeää tutkia myös muiden kuntien alueilla toimivien, alkuopetukseen pian siirtyvien lasten huoltajien tai eri kieli- ja kulttuuritaustaisten huoltajien kokemusten kautta. Eräässä haastattelussa huoltaja totesi, että kokeilun tiedottamisessa oli havaittavissa puutteita myös huoltajien kielitaidon huomioon ottaen, mikä hankaloitti huoltajan mielestä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden ymmärrystä valtakunnallisesta esiopetuskokeilusta. Aiemman tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstö on kuitenkin tuonut esiin tukevana eri kieli- ja kulttuuritaustaisia perheitä esimerkiksi tarjoamalla kaupungin virallisia varhaiskasvatuksen tiedotteita useilla kielillä, mikä osoittaa pyrkimystä parantaa tiedonkulkua ja saavutettavuutta eri kieliryhmille (Lavanti ym., 2025). Kaksivuotisen esiopetuskokeilun väliraportin (Sarvimäki ym., 2023) mukaan esiopetuskokeilussa työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajat arvioivat, ettei henkilöstöllä ollut riittävästi tietoa jaettavana kokeilun kiireisen aikataulun ja siitä seuranneen heikon asiakirjoihin perehtymisen vuoksi. Vaikka puolet opettajista arvioi kunnan opetussuunnitelman olevan hyvä, silti 10 prosenttia opettajista oli sitä mieltä, että opetussuunnitelma oli ohjeiltaan riittämätön pedagogiikan toteuttamiseen, ja 39 prosenttia koki sen onnistuvan siinä kohtalaisesti. (Sarvimäki ym., 2023.)

Esiopetuskokeilulla on yhteiskunnallisesti merkityksellisiä päämääriä, mutta sen onnistumisen edellytyksenä voidaan nähdä varhaiskasvatuksen perusedellytysten turvaaminen, ennen kuin muiden tavoitteiden äärelle päästään syventymään. Toisin sanoen ensisijaisesti olisi löydettävä ratkaisuja muun muassa opettajapulaan ja henkilöstön vaihtuvuuteen liittyviin kysymyksiin. Huoltajien osallisuuden kokemusten osalta aineiston perusteella olisi tärkeä huomioida huoltajille suunnatun tiedottamisen kehittämistarpeet sekä huoltajien osallisuuden laajempi huomioiminen paikalliseen opetussuunnitelmatyöhön.

Lähteet

Ahola, R., & Valkonen, S. (2024). Työhyvinvointi ja pitovoima muuttuvassa varhaiskasvatustyössä. *Journal of Early Childhood Education Research*, 13(3), 105–140. <https://doi.org/10.58955/jecer.146503>

Alasuutari, M., Karila, K., Alila, K., & Eskelinen, M. (2014). *Vaikuta varhaiskasvatukseen: Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia* (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja -selvityksiä 2014:13). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75257>

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

- Anthony, C. J., & Ogg, J. (2019). Parent involvement, approaches to learning, and student achievement: Examining longitudinal mediation. *School Psychology, 34*(4), 376–385. <https://doi.org/10.1037/spq0000282>
- Arksey, H., & Knight, P. (1999). *Interviewing for social scientists. An introductory resource with examples*. Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781849209335>
- Berlinski, S., Galiani, S., & Gertler, P. (2009). The effect of pre-primary education on primary school performance. *Journal of Public Economics, 93*(1–2), 219–234. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2008.09.002>
- Broström, S. (2016). A dynamic learning concept in early years' education: A possible way to prevent schoolification. *International Journal of Early Years Education, 25*(1), 3–15. <https://doi.org/10.1080/09669760.2016.1270196>
- Bubikova-Moan, J., Næss Hjetland, H., & Wollscheid, S. (2019). ECE teachers' views on play-based learning: A systematic review. *European Early Childhood Education Research Journal, 27*(6), 776–800. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1678717>
- Can, J. (2025). *Lasten siirtymäresurssit ja -pääomat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen siirtymässä* (JYU Dissertations 925) [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0687-1>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8. painos). Routledge.
- Creswell, J.W., & Creswell, J. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5. painos). Sage Publications.
- Devlieghere, J., Li, Y., & Vandenbroeck, M. (2020). Beyond the veil of parents: Deconstructing the concept of parental involvement in early childhood education and care. *Early Years, 42* (4–5), 587–598. <https://doi.org/10.1080/09575146.2020.1840526>
- Epstein, J. L. (2010). School, family, and community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan, 92*(3), 81–96. <https://doi.org/10.1177/003172171009200326>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Euroopan komissio. (2021a). *Compulsory education in Europe – 2021/22*. Euroopan unionin julkaisutoimisto. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/659411>
- Euroopan komissio. (2021b). *Education and training monitor 2021: Education and well-being*. Euroopan unionin julkaisutoimisto. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/743550>
- Formosinho, J. (2021). From schoolification of children to schoolification of parents? – Educational policies in COVID times. *European Early Childhood Education Research Journal, 29*(1), 141–152. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1872677>
- García Yeste, C., Lastikka, A.-L., & Petrenas Caballero, C. (2013). Comunidades de aprendizaje. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales, 17*(427), 741–798. <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-427/sn-427-7.htm>
- Goble, P., Hanish, L. D., Martin, C. L., Eggum-Wilkens, N. D., Foster, S. A., & Fabes, R. A. (2016). Preschool contexts and teacher interactions: Relations with school readiness. *Early Education and Development, 27*(5), 623–641. <http://dx.doi.org/10.1080/10409289.2016.1111674>

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

- Hakyemez-Paul, S., Pihlaja, P., & Silvennoinen, H. (2018). Parental involvement in Finnish day care – what do early childhood educators say? *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), 258–273. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2018.1442042>
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R., & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Holappa, A-S., Costiander, K., Haanpää, S., Kola-Torvinen, P., & Packalen, P. (2019). *Kaksivuotinen esiopetus. Alustava selvitys 2019* (Raportit ja selvitykset 2019:2a). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kaksivuotinen-esiopetus>
- Hujala, E., Backlund-Smulter, T., Koivisto, P., Parkkinen, H., Sarakorpi, H., Suortti, O., Niemelä, T., Kuronen, I., Knubb-Manninen, G., Smeds-Nylund, A., Hietala, R., & Korkeakoski, E. (2012). *Esiopetuksen laatu* (Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 61). Koulutuksen arviointineuvosto.
- Kangas, J., Lastikka, A-L., & Karlsson, L. (2021). *Voimauttava varhaiskasvatus: Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi*. Otava.
- Kangas, J., Ukkonen-Mikkola, T., Sirvio, K., Hjelt, H., & Fonsén, E. (2022). ”Kun aika ja resurssit eivät riitä tekemään työtä niin hyvin kuin osaisi ja haluaisi sitä tehdä”: Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä työn haasteista ja mahdollisuuksista. *Kasvatus ja aika*, 16(2), 72–89. <https://doi.org/10.33350/ka.109089>
- Karikoski, H., & Tiilikka, A. (2020). Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 78–94). PS-kustannus.
- Karila, K., Kosonen, T., & Järvenkallas, S. (2017). *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>
- Kataja, E., Partio, L., Ranta, R., Setälä, A., & Tarkka, K. (2018.) Osallisuutta, osallistumista vai osallistamista? Käsiteviidakosta kohti selkeyttä. Teoksessa M. Rautiainen (toim.), *Kohti parempaa demokratiaa. Euroopan neuvoston demokriakulttuurin kompetenssit kasvatuksessa ja opetuksessa* (s. 44–54). Jyväskylän yliopisto.
- Kauppinen, A., & Alasuutari, M. (2018). Esiopetusvuoden palvelukokonaisuudet lasten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden näkökulmista. *Journal of Early Childhood Education Research*, 7(1), 147–169. <https://journal.fi/jecer/article/view/114089>
- Kinos, J., & Palonen, T. (2013). *Selvitys esiopetuksen velvoittavuudesta* (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:5). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-213-5>
- Koivula, M., & Sevón, E. (2024, 10. toukokuuta). Yhteistyötä ja yhteishuolenpitoa kodin ja varhaiskasvatuksen välillä? [blogikirjoitus]. *Tutkittua varhaiskasvatuksesta*. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2024/05/10/yhteistyota-ja-yhteishuolenpitoa-kodin-ja-varhaiskasvatuksen-valilla/>

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- Kyrönlampi, T., Böök, M. L., & Karikoski, H. (2020). Obstacles to dialogic encounters between parents and staff in pre-primary school. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(2), 437–455. <https://journal.fi/jecer/article/view/114141>
- Kyrönlampi, T., & Karikoski, H. (2017). Osallisuus esiopetuksessa on vanhemman oikeus. *Kasvatus & Aika*, 11(3), 96–99. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68728>
- Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201046>
- Lavanti, L., Kuusisto, A., & Harju-Luukkainen, H. (2025). ECEC: Personnel perspectives on supporting families with an immigrant background living in Finland. Teoksessa S. Phillipson, W. Goff, & S. Garvis (toim.), *Handbook on Families and Education: Theory, Research and Practice* (s. 176–190). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781035300686.00020>
- Ma, X., Shen, J., Krenn, H. Y., Hu, S., & Yuan, J. (2016). A meta-analysis of the relationship between learning outcomes and parental involvement: During early childhood education and early elementary education. *Educational Psychology Review*, 28(4), 771–801. <https://doi.org/10.1007/s10648-015-9351-1>
- Murphy, C., Matthews, J., Clayton, O., & Cann, W. (2021). Partnership with families in early childhood education: Exploratory study. *Australasian Journal of Early Childhood*, 46(1), 93–106. <https://doi.org/10.1177/1836939120979067>
- Mäkinen, A., & Hakulinen, T. (2016). Vanhempien osallisuus lastenneuvolan laajassa terveystarkastuksessa. *Tutkiva Hoitotyö*, 14(4), 21–30.
- Nivala, E. (2008). *Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehitys* [Väitöskirja, Kuopion yliopisto]. Snellman-instituutti.
- Nivala, E., & Ryyänänen, S. (2013). Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, 14, 9–41. <https://doi.org/10.30675/sa.122317>
- OECD. (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>
- Ojala, M. (2015). *Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta* (Tutkimuksia 368). Helsingin yliopisto.
- Onnismä, E.-L., & Paananen, M. (2019). Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmatradition muotoutuminen Suomessa 1970-luvulta 2010-luvulle. Teoksessa T. Autio, L. Hakala & T. Kujala (toim.), *Siirtymiä ja ajan merkkejä koulutuksessa: Opetussuunnitelmatutkimuksen näkökulmia* (s. 189–220). Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/118695>
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018* (Määräykset ja ohjeet 2018:3a). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Opetushallitus. (2021). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021* (Määräykset ja ohjeet 2021:2a). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilun-opetussuunnitelman-perusteet>

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022* (Määräykset ja ohjeet 2022:2a). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020, 17. joulukuuta). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilulaki hyväksyttiin – kokeilu alkamaan elokuussa*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/-/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilulaki-hyvaksyttiin-kokeilu-alkamaan-elokuussa>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021, 20. tammikuuta). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilukunnat valittiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/-/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilukunnat-valittiin>
- Patton, K., & Winter, K. (2022). Children's agentic capacity, schoolification and risk: Competing discourses and young children's experiences in pre-school settings. *Journal of Curriculum Studies*, 54(5), 647–664. <https://doi.org/10.1080/00220272.2022.2113916>
- Perander, K., Metso, T., & Liimatainen, E. (2024). *Vanhempien barometri. Varhaiskasvatus vai esiopetus. Onko hyvä varhaiskasvatus lottovoitto? Vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta, kotien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, vanhemmuudesta ja kasvatuksesta*. Suomen Vanhempainliitto, Förbundet Hem och Skola i Finland. https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2025/08/Vanhempien_barometri_varhaiskasvatus_ja_esiopetus.pdf
- Perusopetuslaki (1040/2014). Laki perusopetuslain muuttamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141040>
- Pietilä, I. (2010). Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi* (s. 212–214). Vastapaino.
- Pramling Samuelsson, I., & Pramling, N. (2011). Didactics in Early Childhood Education: Reflections on the volume. Teoksessa N. Pramling & I. Pramling Samuelsson (toim.), *Educational Encounters: Nordic Studies in Early Childhood Didactics* (s. 243–256). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-1617-9_13
- Puroila, A-M., & Kinnunen, S. (2017). *Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista* (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 78/2017). Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-487-0>
- Purola, K. (2025). *Parental participation in early childhood education and care: Experience of interaction and an enhancement of social connectedness* (Dissertationes Universitatis Helsingiensis; 52/2025) [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <http://hdl.handle.net/10138/590390>
- Purola, K., Harju-Luukkainen, H., & Kangas, J. (2021). Parental perspective in the Finnish early childhood education. Teoksessa S. Garvis, S. Phillipson, H. Harju-Luukkainen & A.R. Sadownik (toim.), *Parental engagement and early childhood education around the world* (s. 90–98). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367823917-8>
- Purola, K., & Kuusisto, A. (2021). Parental participation and connectedness through family social capital theory in the early childhood education community. *Cogent Education*, 8(1), 1–14. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2021.1923361>

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>

- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 103–117). Gaudeamus.
- Qu, S. Q., & Dumay, J. (2011). The qualitative research interview. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 8(3), 238–264.
<https://doi.org/10.1108/1176609111162070>
- Rautamies, E., Laakso, M.-L., & Poikonen, P.-L. (2011). Haastavasti käyttäytyvä lapsi: Kodin ja päivähoiton kasvatusyhteistyö koetuksella. Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesääteletaitojen kehitys ja tukeminen* (s. 192–215). Niilo Mäki instituutti.
- Rutanen, N., & Laaksonen, K. (2020). Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(2), 349–372. <https://journal.fi/jecer/article/view/114137>
- Ruusuvuori, J., & Tiittula, L. (2017). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 46–86). Vastapaino.
- Sarvimäki, M., Alasuutari, M., Harjunen, O., Holvio, A., Izadi, R., Kalland, M., Kuusiholma-Linnamäki, J., Laakso, M.-J., Lerkkanen, M.-K., Muhonen, H., Räsänen, P., Salmela-Aro, K., Saranko, L., Sulkanen, M., & Upadyaya, K. (2023). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu: Väliraportti* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:19). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-971-4>
- Siniharju, M. (2007). *Esiopetuksen laatu ja merkitys. Vanhempien ja perusopetuksen ensimmäisen vuosiluokan opettajien arvioimana* (Arviointi 1/2007). Opetushallitus.
- Sulkanen, M., Kuusiholma-Linnamäki, J., Alasuutari, M., Saranko, L., & Lerkkanen, M.-K. (2023a). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurannan ja arvioinnin tuloksia 2021–2022. Osaraportti 1: Kokeiluasiakirjojen laadinta, arviointi ja käyttöönotto* (JYU Reports, 21). Jyväskylän yliopisto. <https://doi.org/10.17011/jyureports/2023/21>
- Sulkanen, M., Kuusiholma-Linnamäki, J., Alasuutari, M., Saranko, L., Muhonen, H., & Lerkkanen, M.-K. (2023b). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurannan ja arvioinnin tuloksia 2021–2022. Osaraportti 2: Kokeilun järjestämistavat, toiminta lapsiryhmissä sekä oppimisen polun jatkumot ja siirtymät* (JYU Reports, 22). Jyväskylän yliopisto. <https://doi.org/10.17011/jyureports/2023/22>
- Särkelä-Kukko, M. (2014). Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.), *Osallisuuden jäljillä* (s. 34–50). Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.
- TENK. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023* (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023). Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tökkäri, V. (2018). Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa J. Toikkanen, & I. A. Virtanen (toim.),
- Peltonen, Poulter & Kuusisto.

- Kokemuksen tutkimus VI: Kokemuksen käsite ja käyttö* (s. 64–84). Lapland University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>
- Valtioneuvosto. (2019). *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 10.12.2019* (Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31). Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>
- Varhaiskasvatuslaki (540/2018). <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>
- Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M., & Purola, K. (2011). *"Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?": Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa* (Työpapereita 2011:2). Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.
- Vuorenmaa, M. (2016). *Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät* (Acta Electronica Universitatis Tampereensis 1631) [Artikkeliväitöskirja, Tampereen yliopisto]. Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0019-7>
- White, E. J., Rutanen, N., Marwick, H., Amorim, K. S., Karagiannidou, E., & Herold, L. K. M. (2020). Expectations and emotions concerning infant transitions to ECEC: International dialogues with parents and teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(3), 363–374. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1755495>
- Xu, M., Kushner Benson, S. N., Mudrey-Camino, R., & Steiner, R. P. (2010). The relationship between parental involvement, self-regulated learning, and reading achievement of fifth graders: A path analysis using the ECLS-K database. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 13(2), 237–269. <https://doi.org/10.1007/s11218-009-9104-4>

Peltonen, Poulter & Kuusisto.

Journal of Early Childhood Education Research 14(2) 2025, 79–112. <https://journal.fi/jecer>